

Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän loppuraportti

Kuva Helsingin kaupungin aineistopankki/ Seppo Laakso

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Tilojen yhteiskäytön ja kumppanuuden käytännöt hallintokunnissa	4
2.1. Kaupungin tilojen yhteiskäyttö	5
Kaupunginkirjasto	5
Kulttuurikeskus	6
Liikuntavirasto	7
Nuorisoasiainkeskus	9
Opetusvirasto	10
Varhaiskasvatusvirasto	13
Sosiaali- ja terveystieteiden virasto	14
2.2. Kumppanuuskäytännöt ja periaatteet hallintokunnissa	15
Kaupunginkirjasto	17
Kulttuurikeskus	18
Liikuntavirasto	19
Nuorisoasiainkeskus	21
Opetusvirasto	21
Varhaiskasvatusvirasto	23
Sosiaali- ja terveystieteiden virasto	23
2.3. Tilojen yhteiskäytön kehittämishankkeet ja kokeilut	25
Kirjasto asukastoiminnan tukena	25
Varaamo- sähköinen tilavarausjärjestelmä	26
Koulutilat käyttöön- pilotti	27
Maunula- talo	30
3. Työryhmän ehdotukset ja havainnot	31
3.1. Työryhmän havainnot	31
3.2. Työryhmän ehdotus	34
Liite 1	37

1. J o h d a n t o

Vs. kaupunginjohtajan johtajistokäsittelyssä 16.12.2015 (§86) asettama Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla- työryhmä on ollut jatkovalmistelua Vallilan kirjastossa toteutetulle kokeiluhankkeelle Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena.

Kaupunginkirjaston kokeiluhankkeen tavoitteena oli kaupungin ja kirjaston palveluiden uudistaminen kirjaston toimitiloissa ja kaupungin palveluiden avaaminen asukkaille. Kaupunginosakirjastoja kehitettiin toimimaan alueensa asukastoiminnan keskuksena yhteistyössä myös muiden hallintokuntien kanssa. Hankkeen toteutuksessa alueen asukkaat ja heidän edustajansa olivat merkittävässä roolissa.

Kokeilulla etsittiin uusia toimintamalleja hallintokuntien palvelutoiminnan yhteistyöhön sekä kaupunkilaisten osallistumiseen ja alueellisen vaikuttamiseen. Tavoitteena oli myös vahvistaa kaupungin ja kaupunginosan elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Hankkeen aikana Vallilan kirjastossa luotiin uusia palveluja kuten palveluopastajat (tietoa kaupungin päätöksenteosta ja palveluista sekä verkossa asiointi), Kaupunkitoimisto -työtilakokonaisuus alueen toimijoiden työskentelyyn ja kokoontumisen sekä Digitalkkari- toiminta (datanomiopiskelijoiden antama opastuspalvelu tietoteknisissä kysymyksissä) sekä yhteisöllinen Kesäpiha. Hankkeen kokemukset osoittivat, että kaupungin tulee selkeyttää virastojen välisiä prosesseja sekä selvittää asukastoiminnan tuen resursointia. Kaupungille tarvitaan selkeästi kuvattu virastojen välisen yhteistyön prosessi.

Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla- työryhmän tehtävänä oli laatia 31.5.2016 mennessä em. kokeiluhankkeesta saatujen kokemusten pohjalta ehdotuksen yhtenäisestä toimintamallista ja -periaatteista, miten kaupungin julkiset palvelutilat ja -toiminnot avataan nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa.

Työryhmä kuuli asiantuntijoina projektipäällikkö Joonas Pekkasta osallisuus ja neuvonta- yksiköstä, projektipäällikkö Ilkka Kauttoa tietotekniikkayksiköstä (sähköisten tilavarauksjärjestelmien kehittämistyö Helsingin kaupungilla) sekä S-Asunnot Oy:n ja Senioriasumisoikeus Oy:n toimitusjohtaja Kimo Rönkää (yhteisöllinen toiminta ja kumppanuusmallit).

Työryhmän toiminnassa noudatettiin kaupunginhallituksen 10.5.2010 (§ 592) antamaa ohjetta tilapäisestä toimielimestä. Työryhmän asettamispäätös on raportin liitteenä.

2. Tilojen yhteiskäytön ja kumppanuuden käytännöt hallintokunnissa

Kaupungin strategiaa ohjaavat arvot asukaslähtöisyys, ekologisuus, oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus, taloudellisuus, turvallisuus, osallisuus ja osallistuminen sekä yrittäjämysteisyys. Nämä arvot ovat vahvasti läsnä kun puhutaan asukkaiden, yhteisöjen ja kaupungin kumppanuudesta paikallisyhteisöjen kehittämisessä.

Kaupunki on etsinyt viime vuosina uusia tapoja ja toimintamalleja edistää ja tukea avointa, aktiivista, osallistuvaa ja yhteisöllistä kaupunkia. Tähän tavoitteeseen kytkeytyy myös kaupungin tilojen joustavampi ja avoimempi käyttö ja yhteisöllisyyden tukeminen osana kaupungin hallintokuntien toimintaa.

Helsingin kaupungin strategiaohjelmassa 2013–2016 on tavoitteena laatia asukaslähtöiseen näkökulmaan perustuen pitkän tähtäimen palvelujen saatavuuden tavoitetilat, joissa tarkastellaan kokonaisuutena palvelujen saavutettavuus, sähköisten palvelujen laajentaminen, tilankäytön tehostaminen ja tilojen yhteiskäyttö.

Strategiaohjelmassa on monia tilojen yhteiskäyttöä ja yhteisöllisyyttä edistäviä toimenpiteitä. Kaupungin tavoitteena on muun muassa madaltaa kynnystä olemassa olevien tilojen käyttöönottamiseksi, luoda kaupunkilaisten ja hallintokuntien väliseen vuorovaikutukseen pysyvät rakenteet, avata kulttuurikeskuksen aluetaloja enemmän lähiyhteisöön, lisätä opetustilojen yhteiskäyttöä ja avata koulujen tiloja asukkaiden ja kolmannen sektorin käyttöön, hyödyntää kaupunkitilaa tilapäiskäytössä kuten tapahtumien järjestämisessä ja kaupunkiviljelyssä sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä lisäävän kaupunkikulttuurin mahdollisuuksia.

Kaupunki tukee yhteisöjä tarjoamalla tiloja maksuttomasti niiden käyttöön. Lisäksi kaupunki myöntää avustuksia tilojen ylläpitoon ja vuokraukseen (pysyvät ja tuntiperustaiset tilavuokraukset).

Tilakeskus vastaa lähes kaikista Helsingin kaupungin omistamista rakennuksista ja tiloista. Tilakeskus hankkii kaupungin virastojen toimintaan sopivat toimitilat. Eniten tiloja Helsingissä tarvitsevat koulut, päiväkodit sekä sosiaali- ja terveystoimen eri palvelut.

Tilakeskus perii vuokraa myös niistä tiloista, jotka ovat kaupungin muiden toimijoiden käytössä. Vuokran tulee kattaa kaikki tilankäytön kustannukset. Vuokran tarkoitus on tehdä kaupungin tilakustannukset näkyviksi ja kannustaa kaupungin eri toimijoita tehokkaaseen tilankäyttöön. Yhteisöjen toiminnan subventioimista tilojen vuokran/maksuttomuuden kautta ohjaa kiinteistöviraston periaate, jonka mukaan tarvittavan subvention antaa toimintaa lähellä oleva virasto.

Kaupungin strategiaohjelmassa kaudelle 2013–2016 todetaan, että kaikki hallintokunnat laativat tilankäyttöohjelmat ja tehostamissuunnitelmat, joissa otetaan

huomioon teknologian muutokset sekä palvelujen ja työn uudet muodot. Tavoite on, että kaupungin omassa käytössä olevien kokonaistoimitilojen kokonaispinta-alan määrä ei kasva strategiakaudella.

Tilakeskus seuraa vuosittain tilankäytön tehostumista kokoamalla raportin eri virastojen tiedoista ja toimittaa sen kaupunginkanslialle. Kysely tehdään vuosittain keväällä ja sen tulokset sisältyvät talousarvioon.

Tilakeskus toteuttaa yhdessä hallintokuntien alueellisia palvelutilaverkkotarkasteluja. Toiminta käynnistyi yhdessä opetusviraston kanssa 2011 ja se on laajennut koskemaan myös muita virastoja. Palvelutilojen tilahallintaryhmä, jossa on ollut edustettuna opetusvirasto, kaupunginkirjasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, talous- ja suunnittelukeskus, terveyskeskus, sosiaalivirasto ja kiinteistövirasto, ovat laatineet 14.1.2012 raportin Palvelutilojen tilahallinta. Raportissa luotiin periaatteet alueellisille tarkasteluille.

Lisäksi palvelutilojen tilahallintaryhmä on julkaissut 24.2.2014 raportin alueellisen palvelutilaverkkotarkastelun toteuttamisesta. Niiden tuloksia ovat tilankäyttöohjelmat ja tilankäytön tehostamissuunnitelmat.

2.1. Kaupungin tilojen yhteiskäyttö

Virastokohtaiset yhteenvedot tilojen yhteiskäytön periaatteista ja toimintatavoista perustuvat työryhmän jäsenten toimittamiin tietoihin, joita varten työryhmän jäseniltä kysyttiin: mitkä tilat (ml. ulkotilat) ovat tällä hetkellä asukkaiden ja yhteisöjen varattavissa ja käytettävissä; miten ja millaisin kriteerein tilat ovat asukkaiden ja yhteisöjen varattavissa ja käytettävissä; ovatko jotkut tilat käytettävissä maksuttomasti ja millaisin kriteerein; mikä on arvionne maksuttoman tilankäytön osuudesta kaikista varauksista/vuokrauksesta; millaiset sopimuskäytännöt teillä on: kertaluonteiset vs. säännöllisiä varaukset; miten valvonta-, turvallisuus- ja vastuukysymykset on huomioitu sopimuksissa; miten viestitte mahdollisuudesta varata tiloja; millaiset tilojen varauskäytännöt teillä on; onko keskitetty vai suoraan toimipisteiden kautta ja onko käytössä sähköisiä tilavarausjärjestelmiä; mitä laitteita, koneita ja muuta välineistöä asukkailla/ryhmillä on mahdollisuus käyttää tiloissa; oletteko mukana jossakin kaupungin ja alueen muiden tilojen yhteiskäyttöä tehostavassa ja kehittävässä hankkeessa?

Kaupunginkirjasto

Helsingin kaupunginkirjaston luento- ja kokoustiloja vuokrataan tai luovutetaan kumppaneiden käyttöön. Tiloja vuokrattaessa kirjasto pyrkii tasapuolisuuteen ja haluaa edistää monipuolista ja laaja-alaista kumppanuustoimintaa.

Kirjasto perii vuokraa luento- ja kokoustiloistaan erikseen vahvistettujen korvauseriaatteiden mukaan tilakohtaisena tuntivuokrana täysiltä tunneilta. Tilaa voidaan käyttää kirjaston aukioloaikoina tai erillisen sopimuksen mukaan. Jos tilaisuus on yleishyödyllinen, kaikille avoin tai sen järjestäjä kuuluu samaan emo-organisaatioon, tilavuokraa ei tarvitse periä järjestäjältä. Vuokra voidaan jättää perimättä myös harkinnanvaraisesti yksikön johtajan päätöksellä.

Kirjaston tiloissa tulee noudattaa hyvää järjestystä. Tilaisuuden järjestäjä on korvausvelvollinen, mikäli tilojen käyttäjät aiheuttavat vahinkoa kiinteistölle tai irtaimistolle. Korvausvelvollisuus määritellään tarkemmin sopimuksen yhteydessä.

Huonetilaan liittyvistä järjestelyistä on sovittava tilavarausta tehtäessä. Kaikissa tilaisuutta koskevissa ilmoituksissa on mainittava järjestäjän nimi, ja siitä tiedottamisesta vastaa tilaisuuden järjestäjä. Kirjasto voi evätä tilojen vuokraamisoikeuden kumppanin arvojen perusteella, mikäli on perusteltua olettaa, että ne ovat kirjaston arvojen vastaiset.

Poliittisia ja aatteellisia tilaisuuksia voidaan järjestää kirjastossa, mikäli niille on saatavilla erillinen, suljettu tila ja kyseessä on kokous tai kutsuvierastilaisuus. Tämä sääntö ei koske kirjaston itse järjestämiä tilaisuuksia, esimerkiksi paneelitalaisuuksia tai vaalitenttejä, jossa kuullaan eri tahojen mielipiteitä tasapuolisesti. Tätä ohjetta sovelletaan kaikkiin aatteellisiin toimijoihin näiden toiminta- tai järjestäytymismuodosta riippumatta.

Kirjaston tilojen varaukset ovat pääsääntöisesti kertaluonteisiin tapahtumiin. Päätökset tilojen luovuttamisesta tehdään yksikkökohtaisesti. Jos tiloja käytetään siten että henkilökunta ei ole paikalla, niin tilan käytöstä laaditaan tarkka sopimus, johon kirjattu osapuolten vastuut. Asukkailla on mahdollisuus käyttää tiloissa AV-laitteita, langaton verkko sekä keittiötilaa vaihtelevasi.

Kirjaston tilojen käytön mahdollisuuksista viestitään HelMet – verkkosivut & kirjaston tiloissa & Joustotoimiston sivut. Suurin osa varauksista tehdään suoraan toimipisteistä. Kirjastolla on koekäytössä Kalliossa ja Vallilassa Joustotoimiston palvelu ja Varaamo- tilavarausjärjestelmä Pasilan ja Kirjasto 10:in tilojen varaamiseksi.

Kirjastoihin on valmisteilla tilojen vuokrausta koskeva yhteinen toimintaohje, jonka tavoitteena on vahvistaa kirjastojen yhteistyötä paikallisten ja yleishyödyllisten toimijoiden kanssa. Samalla tavoitellaan tilojen käyttöasteen nostamista.

Kulttuurikeskus

Kulttuurikeskuksella on 24 kpl yhteisö-/asukaskäyttöön sopivaa tilaa kerho- ja kokoushuoneista esiintymissaleihin. Saleja voidaan käyttää isompiin tapaamisiin ja juhliin. Alueellisissa kulttuurikeskuksissa ja Annantalossa on myös pihatiloja näiden lisäksi.

Kulttuuri – ja kirjastolautakunta määrittelee vuokratason ja yleiset kriteerit. Lähtökoh-
taisesti vuokrauksista peritään maksu. Kulttuurikeskus on määritellyt nykyiseen val-
t u u s t o s t r a t e g i a a n y h d e k s i t a v o i t t e e k s e e n t
Yhteistyötä aluetoimijoiden kanssa on lisätty ja tiloja annettu myös maksutta asukas-
järjestöille. Maksuttoman käytön osuus vaihtelee taloittain ja riippuu mm. asukasaktii-
visuudesta. Yksikön johtaja päättää maksuttomuudesta ja vuokran alennuksista.

Tiloja annetaan maksuttomasti tai alennetuin hinnoin myös erilaisille yhteistyökump-
paneille kuten muille hallintokunnille. Mm. Caisa antaa tilojaan usein maksutta maa-
hanmuuttajayhteisöille. Alueellisissa kulttuurikeskuksissa hallintokunnat käyttävät
muutenkin tiloja ristiin koordinoitusti.

Yleensä tehdään aina kirjalliset sopimukset ja varaukset. Sopimustekstissä määritel-
lään ehdot, vahtimestarit ja kamerat valvovat. Tiloja voi käyttää vain talojen aukioloai-
koina. Tilojen varaamisesta viestitään kausiesitteiden ja nettisivujen kautta. Kiinnosta-
ville toimijoille voidaan tiloja myös tarjota suoraan.

Tilojen varaamisessa käytetään suoria sähköposti- ja puhelinyhteydenottoja. Tuottajat
ja toimistonhoitajat tekevät varaukset Elikseen (kulttuurikeskuksen varaussovellus)
sekä laativat tarvittavat sopimukset.

Tilojen välineistö vaihtelee paljon tiloittain. Pääsääntöisesti tiloista löytyy ainakin data-
projektori. Salien tekniikka annetaan vain ammattilaisten käyttöön.

Kulttuurikeskus on mukana koulutilojen rakentamisen ja perusparannuksen yhteistyö-
ryhmässä.

Kulttuurikeskus on palkannut keväällä 2016 selvittäjän avustusuudistukseen liittyen.
Keskeinen selvitettävä asia on, kuinka paljon kulttuurikeskuksen avustuksista menee
seinien ylläpitoon.

Liikuntavirasto

Liikuntatilojen ja -olosuhteiden tarjoaminen helsinkiläisten käyttöön on liikuntaviraston
ydintoimintaa. Liikuntaviraston hallinnassa on esimerkiksi noin 70 liikuntahallia tai -
salia, sisältäen mm. kolme jäähallia ja neljä uimahallia. Lisäksi virasto hallinnoi useita
liikuntapuistoja ja -kenttiä.

Liikuntaviraston tilat ovat avoimesti varattavissa. Virastossa käytetään omaa tilava-
rausjärjestelmää, johon syötetään vuoroja n. 800 tilaan, sadoille toimijoille. Vuosittain
liikuntaviraston tilavaraus tekee järjestelmään n. 200 000 varausta. Suuri osa varauk-
sista on vakiovuoroja helsinkiläisille liikuntaseuroille sekä muille yhteisöille. Vakiovu-
orojen lisäksi viraston liikuntatiloissa järjestetään suomalaisen urheilujärjestelmän kil-
pailutoimintaa, joten lukuisia vuoroja osoitetaan lajiliittojen alaisille sarjaotteluille ja kil-

pailuille. Liikuntatiloissa sekä ulkokentillä ja rannoilla järjestetään myös muita liikunnallisia tapahtumia ja turnauksia sekä myös ei-liikunnallisia tapahtumia. Rannat, lähiliikuntapaikat ja reitit sekä kuntoradat ovat kaikkien helsinkiläisten käytettävissä. Useat liikuntapaikat ovat kaupunkilaisten käytössä ilman tilavarausta, kertamaksun suorittamalla (esim. uimahallit ja kuntosalit).

Vakio- tai yksittäisvuorojen vuokrat liikuntatiloissa ovat maltillisia. Osana liikunta- ja urheiluseurojen avustusjärjestelmää kaikki liikuntaviraston tilat ovat tähän saakka olleet maksuttomia talvikauden vakioharjoitusvuorojen ja lasten kilpailu- ja ottelutoiminnan osalta. Aikuisten kilpailu- ja otteluvuorojen vuokrat ovat olleet nimellisesti maksullisia.

Maksuttomuus on aiheuttanut sen, että tilat ovat olleet osin tehottomassa käytössä. Tiloja on toisinaan varattu yli oman seuran tarpeen ja tämä on johtanut tilanteeseen, että on esiintynyt tilojen tyhjäkäyttöä: tiloja tarvitseville niitä ei riitä ja samaan aikaan jotkut varauksia tehneet seurat eivät käytä heille myönnettyjä vuoroja.

Liikuntatoimi laati jakojärjestyksen ja -perusteet, jotka liikuntalautakunta hyväksyi 7.5.2015 (http://www.hel.fi/static/public/hela/Liikuntalautakunta/Suomi/Paatos/2015/LIV_2015-05-07_LILK_6_Pk/ABEB4F1C-BDF8-4CDE-8B12-90B6828CECBE/Liikuntapaikkojen_kayttovuorojen_jakojarjestys_ja_.pdf). Päätöksen mukaan käyttövuoropolitiikassa etusijalle asetetaan lasten ja nuorten toiminta sekä se, että vuoroissa lasten ja nuorten toiminta sijoitetaan alkuillan tunteihin ja aikuisten toiminta loppuillan.

Liikuntatilojen täydellisestä maksuttomuudesta on päätetty luopua, myös avustusten piiriin kuuluvien urheiluseurojen osalta. Alle 20-vuotiaiden ryhmien maksut ovat nimellisiä, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta liikuntatilojen tilavuokrahinnat tulevat vuonna 2016 olemaan n. 5 euroa tunnilta (poikkeuksina esim. jää-, uinti- ja nurmiaika enintään 10 euroa/h). Linkki liikuntatoimen hinnastoon: <http://www.hel.fi/static/liv/2016/hinnasto2016.pdf> Hinnastosta löytyy myös tilavuokramaksut vuokrattavista kokous- ja saunatiloista.

Koulutilat käyttöön -pilotin myötä Liikuntavirasto on vastannut 11 koulun liikuntatilojen jakamisesta talven 2015–2016 vakiovuorojen osalta. Kyse on ollut ainoastaan tilavaraustoiminnasta. Pilottikoulujen tilojen osalta on noudatettu opetusviraston jakojärjestystä ja hinnoittelua. Laskutuksen opetusviraston tilojen osalta on hoitanut opetusvirasto. Myös iltavalvonta ym. käytännöt ovat pilottikoulujen osalta olleet opetusviraston vastuulla. Pilotti ja vuorojen haku on toteutettu manuaalisesti kahden erilaisen tilavaraustjärjestelmän johdosta.

Liikuntatilojen käyttäjien kannalta tarkoituksenmukaisinta on keskittää kaikkien kaupungin liikuntatilojen tilavuorojen jakoon liittyvä toiminta yhteen paikkaan, jolloin jakojärjestys, hinnoittelu ja haku aikataulut olisivat samat kaikissa liikuntatiloissa. Käyttäjät ovat pitkälti samoja tahoja sekä liikunta- että opetusviraston liikuntatiloissa. Liikuntavirasto kannattaa apulaiskaupunginjohtajan linjausta siitä, että opetusviraston liikuntati-

lojen koulutoiminnan ulkopuolella tapahtuvan toiminnan hallinnointi siirretään liikuntavirastolle. Tällöin liikuntatilojen jakamisessa voidaan huomioida alueelliset tarpeet ja näkökulmat vahvemmin.

Lisätietoja liikuntatilojen varaamisesta: <http://www.hel.fi/www/helsinki/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/liikunta/liikuntatilojen-varaaminen/liikuntatilojen-varaaminen>

Nuorisoasiainkeskus

Nuorisoasiainkeskuksella itsellään on yhteensä 75 toimipaikkaa. Muita kuin nuorten käyntikertoja tiloissa vuonna 2015 oli yhteensä 677 817. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on tarjota nuorisotaloista kokoontumistiloja alueiden järjestöille ja asukkaille. Kaikista alueilla sijaitsevista toimipaikoista voi varata tiloja.

Tilat ovat maksuttomia ensisijaisesti helsinkiläisille varsinaisille nuorisoyhdistyksille ja nuorisopiirijärjestöille sekä nuorten ryhmille. Lisäksi tilat ovat maksuttomia muille helsinkiläisille yhdistyksille. Yksityisiltä henkilöiltä tiloista peritään lautakunnan vuosittain vahvistama maksu. Tarkempi erittely tiloista ja eri ryhmiltä perittävistä maksuista löytyy nuorisoasiainkeskuksen nettisivuilta.

Nuorisolautakunta vahvistaa vuosittain tilojen maksut. Lautakunnan päätöksellä helsinkiläiset varsinaiset nuorisoyhdistykset, nuorisopiirijärjestöt ja nuorten ryhmät sekä muut helsinkiläiset yhdistykset voivat käyttää nuorisotiloja pääsääntöisesti ilmaiseksi.

Maksuttoman ja maksullisen käytön osuus vaihtelee huomattavasti toimipaikoittain. Valtaosa on maksutonta käyttöä. Tilojen välineistö vaihtelee. Joissakin tiloissa on vain pöydät ja tuolit ja joissakin kokous- tai muuta tekniikkaa.

Vakiovuorot haetaan huhtikuussa ja päätökset vuoroista hakijat saavat toukokuussa. Varauksesta tehdään käyttövuoroanomus, joka löytyy viraston kotisivuilta. Vakiovuorot myönnetään elokuusta toukokuuhun. Päätöksentekijä on aikaisemmin ollut nuorisotyöyksikön toiminnanjohtaja. Vuoden 2016 osalta uudessa organisaatiossa ei päätöksentekijästä ole vielä sovittu (johtosäännön delegointi). Tilapäiset vuorot haetaan suoraan nuorisotaloilta omalla lomakkeellaan. Vuorot myöntää toiminnanjohtaja.

Nuorisoasiainkeskus on määritellyt ohjeet käyttövuorojen peruuntumiseen. Jos vakituinen käyttövuoro on jäänyt peruuttamatta kaksi kertaa peräkkäin, on nuorisoasiainkeskuksella oikeus perua vuoro myöntökauden loppuun saakka. Toimitilavarauksen voi perua veloituksetta kaksi viikkoa ennen varauksen alkamista. Myöhemmin tehdystä peruutuksista veloitetaan 50 euron peruutusmaksu.

Varausta tehtäessä varaaja tutustuu turvallisuuskansioon, jossa on selvitetty turvallisuus- ja vastuukysymykset. Nuorisoasiainkeskus on pyrkinyt helpottamaan tilojen käyttöä muun muassa ottamalla käyttöön sähköisen kulunvalvonnan 37 toimipaikoissa. Järjestöt ja muut käyttäjät ovat voineet käyttää tiloja itsenäisesti ilman, että

nuorisoasiainkeskuksen on tarvinnut järjestää paikalle henkilökuntaa päästämään käyttäjiä sisään ja valvomaan tilojen käyttöä.

Nuorisotalojen Mun Stadi -sivustoille lisättiin vuonna 2015 tietoa tilojen varauksesta, jotta nuorten ryhmien ja järjestön tilavaraukset sujuisivat helpommin. Nuorisotalojen tilavaraukseen liittyviltä sivulta löytyvät yhteystiedot, kuvia nuorisotalon tiloista, käyttövuoroanomus ja linkkejä tarkempiin lisätietoihin. Nuorisoasiainkeskuksen internetsivuston Tilat-sivulla on tarkemmat ohjeet tilojen varaukseen mm. hinnasto, Järjestökonttorin yhteystiedot ja tarkemmat kuvaukset Hietaniemenkadun varattavista tiloista.

Nuorisoasiainkeskus on ollut mukana sivistystointa johtavan apulaiskaupunginjohtajan asettamassa Koulutilat käyttöön -pilotissa. Pilotin tavoitteena oli mm. lisätä koulujen käyttöä monitoimitiloina ja selvittää toimenpiteitä, joilla tilojen ilta- ja vapaa-ajankäytön monipuolisuutta ja tehokkuutta saadaan parannettua.

Lisäksi virasto on ollut mukana Varaamo- hankkeessa. Osana kaupungin tietotekniikkaohjelmaa olevassa Smart City -moduulissa on kehitetty kokeiltavaksi kaupungin kaikkiin tiloihin soveltuva varausjärjestelmän sovellus. Siitä selviävät avoimena ja käytettävissä olevat tilat ja siitä voi varata tilan. Mukana kehitystyössä ovat kaupunginkanslia, kaupunginkirjasto ja Forum Virium.

Opetusvirasto

Seurat, järjestöt, yhteisöt, yritykset ja yksityiset henkilöt voivat hakea koulujen ja oppilaitosten liikunta-, juhlasali- ja luokkatilojen käyttövuoroja illoiksi ja viikonlopuiksi. Tiloja haetaan WebTimmi-järjestelmästä, hakeminen edellyttää asiakkaaksi rekisteröitymistä. Tiloja varataan joko kertavarauksina tai kausivarauksina pääsääntöisesti illoiksi ja viikonlopuiksi. Ulkotiloja tulee tiedustella suoraan kouluilta.

Opetuslautakunta on vahvistanut käyttövuorojen jakoperusteet. Tiloja annetaan koulun/oppilaitoksen omaan toimintaan, Helsingin kaupungin virastojen ja laitosten sekä Helsingin seudun kesäyliopiston tarvitsemiin opetus- ja liikuntatiloihin, liikuntalautakunnan tukeen oikeutetuille seuroille, rekisteröityjen yhteisöjen järjestämään lasten ja nuorten liikunta- ja kulttuuritoimintaan, muille urheiluseuroille ja yhteisöille sekä käyttäjille.

Varauspalvelut hoidetaan keskitetysti opetusviraston hallinto- ja kehittämiskeskuksen tila- ja hankintapalveluissa. Opetusviraston tilojen hinnoittelu vaihtelee tilan koosta ja luonteesta, valvonnan järjestämisestä ja tilan varaajasta riippuen. Yksityiskohtaiset tiedot hinnoittelusta löytyy tilahinnastosta <http://www.hel.fi/static/ojev/virasto/opevsivut/tilahinnasto2016.pdf>.

Keittiön käyttö voi olla mahdollista koulutyön aikana tila- ja hankintapalveluiden sekä palveluntuottajan suostumuksella. Keittiön käyttöoikeuden ehtona on mm. lisäksi, että keittiön oma henkilökunta osallistuu keittiötyöhön. Tilavaraushintaan lisätään tällöin

keittiöhenkilökunnan kustannukset. Keittiötiloja ei luovuteta opetusvirastosta vaan ne ovat kokonaisuudessaan palveluntuottajan hallinnassa.

Rehtori voi päättää koulutilojen maksuttomasta käytöstä koulu- ja oppilaitostyöpäivinä ennen kello 17.00 tapahtuvaan toimintaan. Kesävirkestystoimintaan koulutilojen käyttö on maksutonta. Päätöksellä halutaan turvata avustettavien kesävirkestystoimintaa järjestävien toimijoiden mahdollisuudet toteuttaa päiväleiritoimintaa lähellä lapsia ja nuoria. Rehtori päättää myös tästä käytöstä. Maksuttomaan käyttöön oikeuttavat seuraavat toiminnot ja tapahtumat:

Maksuttomaan käyttöön oikeuttavat seuraavat toiminnot ja tapahtumat:

Koulun ja oppilaitoksen oma ja siihen rinnastettava käyttö kuten koulun tai oppilaitoksen omat toimintasuunnitelmaan sisältyvät päivittäiset toiminnot ja tapahtumat mukaan lukien koulun järjestämä kerhotoiminta, koulun tai oppilaitoksen johtokunnan kokoukset, koulun ja oppilaitoksen omat toimintasuunnitelmasta ilmenevät tilaisuudet ja toiminnot, kuten vanhempainillat ja informaatiotilaisuudet, koulun tai oppilaitoksen vanhempainyhdistyksen kokoukset, oppilaskuntatoiminta, opetusviraston järjestämä ja avustama perusopetuslain mukainen iltapäivätoiminta, opetusviraston järjestämä oman äidinkielen opetus ja koulun tai oppilaitoksen omalle henkilökunnalle järjestetty ja kohdennettu liikuntakerho ja toiminnasta maksetaan valtiolle oman käytön arvonlisävero.

Muu maksuton tilojen iltapäiväkäyttöä ovat valtion tai kunnan avustama kerho- ja harrastustoiminta edellyttäen, että osallistumisesta ei peritä osallistumismaksua. Mahdollista on periä pieni tarvikemaksu tai vastaava muu pieni maksu muiden välittömien kulujen kattamiseksi tai vähäinen ohjaajamaksu.

Tiloja voidaan antaa maksuttomasti myös koulun kerhotoimintaan rinnastettavan järjestön tai vastaavan organisaation ylläpitämään kerhotoimintaan, joka toteutetaan välittömästi ennen tai jälkeen koulupäivän ja johon osallistuminen on kaikille avointa (ei pääsykokeita) edellyttäen, että osallistumisesta ei peritä osallistumismaksua. Mahdollista on periä pieni tarvikemaksu tai vastaava muu pieni maksu muiden välittömien kulujen kattamiseksi tai vähäinen ohjaajamaksu. Kerhotoimintaa voidaan tarjota useamman koulun oppilaille.

Maksuttoman toiminnan piiriin kuuluvat koulun tai oppilaitoksen toiminta-alueella lasten ja nuorten parissa toimivien järjestöjen ja hallintokuntien toiminnot, jotka tukevat peruskouluikäisten hyvinvointia ja osallistuvat alueelliseen kerho- ja harrastustoiminnan yhteistyöhön. Mahdollista on periä pieni tarvikemaksu tai vastaava muu pieni maksu muiden välittömien kulujen kattamiseksi tai vähäinen ohjaajamaksu. Lisäksi maksuton tilan käyttö on mahdollista taiteen perusopetusta antavien toimijoiden käyttöön, paikallisten toimijoiden maksuttomiin tapahtumiin, jotka edesauttavat paikallisten asukkaiden hyvinvointia ja lisäävät osallisuutta paikalliseen toimintaan.

Rehtori voi perustellusta syystä olla myöntämättä tiloja maksuttomaan muuhun kuin koulun toimintaan rinnastettavaan iltapäiväkäyttöön esimerkiksi seuraavin perustein: toiminta aiheuttaa kohtuutonta haittaa opetuksen häiriöttömälle järjestämiselle, tilat

ovat turvallisuussyistä soveltumattomat omavalvontaan tai toiminta aiheuttaa merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia (esim. siivouskulut).

Teknisen- ja tekstiilityön tiloja ei pääsääntöisesti ole mahdollista myöntää koulun ulkopuoliseen käyttöön

Koulujen tiloja on mahdollista varata sekä kertaluonteisesti, esim. kokoustilaisuudet että kausivarauksina, esim. säännöllinen liikuntavuoro. Koulun ulkopuolisella tilojen käyttäjällä on oltava täysi-ikäinen vastuhenkilö, joka vastaa ryhmän toiminnasta ja käyttäytymisestä koulutiloissa. Pääsääntöisesti ilta- ja vapaa-ajan käytön aikana kouluilla on iltavalvoja iltakäytön aikana, paikalla tulee olla käyttäjältä täysi-ikäinen vastuhenkilö

Maksuttoman tilan käytön yhteydessä opetusvirasto ei järjestä erillistä tilojen käytön valvontaa, vaan tilojen käyttäjän vastuulla on järjestää ja huolehtia tilojen valvonnasta. Rehtori voi edellyttää, että tilojen käyttäjällä on erillinen valvontatehtävää hoitava henkilö (esimerkiksi musiikkiopistojen osalta, joilla on paljon toimintaa tiloissa).

Maksuttomassa käytössä käyttäjä vastaa käyttämiensä tilojen siivouksesta. Koulu/oppilaitos hankkii tarvittavat siivousvälineet ja tarvittaessa kenkäsuoja.

Koulujen/oppilaitosten keittiötilat ovat ulkopuolisen palveluntuottajan hallinnassa. Koulun astioiden, varastotilojen, kylmiön, jääkaapin ja muiden keittiö-laitteiden käyttö on kielletty. Keittiön käyttö voi olla mahdollista (tila- ja hankintapalveluiden) ja palveluntuottajan suostumuksella ja erikseen määritellyin ehdoin. Koulun liikuntavälineiden käytöstä sovitaan rehtorin kanssa.

Tilojen käyttäjillä ei ole tapaturmavakuutusta Helsingin kaupungin puolesta, mistä tulee tiedottaa käyttäjää.

Maksuttomassa käytössä rehtori tekee käyttäjän kanssa avaintenluovutussopimuksen sekä tarvittaessa lisäksi sopimuksen koulun irtaimen käytöstä (esimerkiksi soittovälineet, urheiluvälineet ja opetusteknologia). Avaintenluovutussopimuksessa on muun muassa tilojen käyttöä koskevat ehdot.

Tilojen käytön mahdollisuudesta viestitään netissä www.edu.hel.fi > Koulutilojen käyttö. Koulu/oppilaitos tiedottaa mahdollisuudesta hakea tiloja ennen klo 17.00 maksuttomaan käyttöön esimerkiksi opetusviraston internet -sivuilla ja koulujen/oppilaitosten kotisivuilla. Opetusvirastolla on käytössään nettivaraus WebTimmi – järjestelmä.

Helsingissä käynnistyi 11 koulussa syksyllä 2014 kokeilu, jossa asiakkaat voivat hakea tiloja ilta- ja vapaa-ajankäyttöön suoraan koululta. Tavoitteena on lisätä koulujen käyttöä monitoimitilana ja selvittää, miten tiloja voidaan käyttää tehokkaammin. Samaa aikaan opetusvirasto ja liikuntavirasto vahvistavat yhteistyötään liikuntatilojen käytön myöntämisessä. Kokeilu jatkui alkuperäisen suunnitelman mukaisesti vuoden 2015 loppuun saakka. 1.1.2015 lukien liikuntasalien varaaminen tehdään pilottikouluissa liikuntaviraston kautta ja koulun muiden tilojen varaaminen opetusviraston tilavarauksjärjestelmään.

Koulu- ja päiväkotipihat ovat toiminta-aikojen ulkopuolella asukkaiden maksuttomassa käytössä.

Varhaiskasvatusvirasto

Varhaiskasvatusvirastolla on toimintaa noin 450 toimipisteessä, joista osa toimii osana muuta kaupungin palvelukiinteistöä.

Eniten vuokrataan leikkipuistojen sisätiloja (n. 65) omaa toimintaa täydentävän ulkopuolisen tahon toimintaan (usein maksutonta) lisäksi leikkipuistojen tiloja vuokrataan perhejuhliin (lasten syntymäpäivät yms.)

Päiväkotien sisätiloja voi vuokrata toiminta-aikojen ulkopuoliseen käyttöön. Erityisesti tähän mahdollisuuteen on kiinnitetty aiempaa tietoisemmin huomiota kiinteistöissä, jotka ovat valmistuneet 2010 -luvulla, niin että se on huomioitu sisäänkäyntien ja lukitusten osalta. Vanhemmissa päiväkodeissa tilaratkaisut eivät mahdollista kovin hyvin tilojen käyttöä muuhun toimintaan.

Ryhmäperhepäiväkotien tiloja ei pääsääntöisesti vuokrata ulkopuoliseen käyttöön

Kriteerit tilojen käytöstä on määritelty varhaiskasvatuslautakunnassa 16.12.2014
<http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2014-014641/>

Varhaiskasvatusviraston tilojen tilapäisestä ulkopuolisesta käytöstä perittävät perustuntimaksut: salitilat arkisin 18,20 euroa/ tunti, viikonloppuisin 26,75 euroa/tunti, muut tilat arkisin 10,9 euroa/ tunti, viikonloppuisin 16,40 euroa/tunti. Edellä mainittuihin maksuihin lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero.

Varhaiskasvatusviraston henkilökuntaan kuuluvalla myönnetään tilojen yksityiskäytöstä perustuntimaksusta 20 %:n alennus silloin, kun hän käyttää tilaa henkilökohtaiseen käyttöön (esimerkiksi perhejuhlaan).

Jos henkilökuntaan kuuluva käyttää tilaa omaan liiketoimintaansa tai esimerkiksi sellaisen yhdistyksen tai vastaavan käyttöön, jossa hän toimii, tilasta peritään normaalit maksut. Maksu peritään kaksinkertaisena kaikissa niissä tilanteissa, joissa tilaa käytetään tarkoituksessa saada taloudellista voittoa.

Tilojen käytöstä laaditaan kirjallinen sopimus vuokraajan kanssa.

Tiloja voidaan antaa käyttöön maksuttomasti tilaisuuden tai toiminnan järjestäjälle seuraavissa tilanteissa: Kun tiloja käytetään toimintaan tai tilaisuuteen, joka järjestetään yhdessä varhaiskasvatusviraston kanssa tai järjestettävä toiminta tai tilaisuus tukee varhaiskasvatustoimen toimintaa. Jos edellä mainituissa tapauksissa peritään pieni pääsymaksu tai asiakasmaksu, joka on tarkoitettu vain kustannusten korvaamiseen eikä taloudellista voittoa synny, tila voidaan luovuttaa maksutta.

Kaikki päiväkotien piha-alueet ovat käytettävissä toiminta-aikojen ulkopuolella asukkaiden käytössä maksutta. Tilojen maksuttomasta ja maksullisesta luovuttamisesta ei ole kerätty tietoa kootusti.

Varhaiskasvatusviraston tiloja voidaan luovuttaa ulkopuoliseen käyttöön Helsingin kaupungin työväenopiston, musiikkikoulujen- ja opistojen sekä muiden taiteen perusopetusta antavien yhteisöjen toimintaan: pääsääntöisesti toimintakaudeksi kerrallaan tapahtuvasta tilojen tilapäisestä ulkopuolisesta käytöstä perittävät perustuntimaksut em. toimijoille: päiväkotitilat 3,60 euroa/tunti. Edellä mainittuihin maksuihin lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero.

Varhaiskasvatusviraston tilojen vuokraaminen tapahtuu siten, että käyttäjä huolehtii itse tilojen valvonnasta ja siivouksesta. Varhaiskasvatusvirastossa on valmistelussa tarkemmat toimintaohjeet tilojen vuokraajalle, joihin heidän tulee tutustua vastuukysymysten takia. Maksullista ilta- tai muuta vapaa-ajankäyttöä on pääsääntöisesti arkisin klo 17.30–21.00 ja viikonloppukäytöstä sovitaan erikseen.

Leikkipuistotilojen vuokraamisesta viestitään varhaiskasvatusviraston internet-sivuilla sekä YouTubessa, josta löytyy video leikkipuistojen tilojen vuokraamisesta. Tavoitteena on ollut parantaa myös tiedottamista vuokrattavista päiväkotitiloista ja tämä työ jatkuu 2016.

Tilojen vuokraamiseen ei ole vielä käytössä laajamittaista sähköistä järjestelmää, vaan vuokraaminen tapahtuu ottamalla yhteyttä päiväkotiin tai leikkipuistoon, jossa täytetään varauslomake. Pääsääntöisesti vuokralainen järjestää itse tarvittavan välineistön yms. Leikkipuistojen keittiöt ovat pääsääntöisesti asukkaiden käytettävissä. Päiväkotien keittiöiden käyttöä rajoittaa niiden toimiminen ammattikäytössä osana päivähoidon järjestämistä

Varhaiskasvatusvirasto on mukana Varaamo- hankkeessa.

Sosiaali- ja terveystoimisto

Sosiaali- ja terveystoimistolla on tiloja noin 230 osoitteessa. Näissä sovitaan tilojen vuokraamisesta paikallisesti esimiesten ja johtajien kanssa. Eniten käytetään palvelukeskusten 15 ja asukastalojen 10 tiloja. Ympäri vuorokautisen hoidon ja huolenpidon laitosten tilat eivät yleensä ole käytettävissä (sairaalat, lastensuojelulaitokset, palveluasuminen jne.) Sosiaali- ja terveystoimistolla ei varsinaisesti ole ulkotiloja.

Tiloja ei luovuteta kilpailevaan kaupalliseen toimintaan. Maksuttomasti tiloja voidaan antaa tilaisuuksiin, jotka on järjestetty yhdessä sosiaali- ja terveystoimiston, tukevat sosiaali- ja terveystoimiston toimintaa sekä sote-järjestöjen tilaisuudet. Sote- järjestöjen paikallisosastoille tilat ovat ilmaiset

Valvonta-, turvallisuus- ja vastuukysymykset on huomioitu sopimuksissa PYSY-ohjeen (Pysy110 http://helmi/Sote/ohjeet/pysy_ohjeet/Documents/PYSY110.docx) mukaisesti ” T i l o j e n l u o v u t t a m i n e n j a v u o k r a a m i n e n ” -sääntökirjasta peritään tilojen ja tilakäytön turvallisuus- ja vastuukysymyksistä. Välttämättä aina sopia. Sosiaali- ja terveystieteiden tiloissa voi toimia vain tilat tunteva valvonta/vartiointi. Siivouksesta sovitaan kirjallisesti.

Joidenkin tilojen käyttö- ja varausmahdollisuuksista viestitään palvelukartalla. Yhteydenotot tilavarauksien osalta ohjautuvat suoraan toimipisteisiin. Sosiaali- ja terveystieteiden tiloissa ei ole resursseja hallinnoida vuokraamista keskitetysti.

Tiloja varaavilla on mahdollisuus käyttää tilojen tavanomaista kalustoa. Käyttäjällä oltava osaamista teknisten laitteiden käytössä

2.2. Kumppanuuskäytännöt ja periaatteet hallintokunnissa

Kumppanuuksilla ja laajapohjaisilla yhteistyöverkostoilla edistetään kaupungin toimivuutta. Ne luovat omalta osaltaan muun muassa edellytyksiä kaupunginosien kehittymiselle ja houkuttelevuudelle, sujuvoittavat ja integroivat asukkaiden palveluita ja lisäävät kaupungin toiminnan onnistuneisuutta, vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Kumppanuuksien ja alueellisten yhteistyörakenteiden kautta lisätään kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia, vahvistetaan yhteisöllisyyttä, kootaan resursseja, saavutetaan synergiaetuja toimintojen järjestämisessä sekä tuotetaan paikallista sekä oikea-aikaista tietoa yhteiseen käyttöön.

Eri toimijoiden ja hallintokuntien välinen yhteistyö kaupunginosissa tuo alueellista näkökulmaa toimintojen järjestämiseen, kehittämistyöhön ja valmisteluun. Erilaisia osaamista yhdistävät verkostot tarjoavat hedelmällisen maaperän yhteiselle keskustelulle ja ongelmanratkaisulle. Verkostoissa voidaan rakentaa uusia tapoja ratkaista yhteisöllisesti paikallisia ongelmia ja haasteita.

Helsingissä on virinnyt viimevuosien aikana paljon erilaisia kaupunkiaktiivisuuden eli kaupunkilaisten paikallisen tason organisoitumisen ja toiminnan muotoja, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä, edistävät ekologista kestävyyttä ja innovaatiopolitiikan toteutumista paikallisella tasolla.

Osallistumiskeskustelussa puhutaan myös innovaatiodemokratia – käsitteestä. Innovaatiodemokratia perustuu ajatukseen jokaisen kansalaisen mahdollisuudesta olla hyödyksi ja hyötyä. (<https://rdaluekehitys.net/2012/08/18/innovaatiodemokratia/>)

Helsinki haluaa edistää kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa ja aktiivista kaupunkikulttuuria sekä uusia yhteisöllisiä tapoja tuottaa palveluita ja toimintaa.

Aiheesta halutaan myös saada tutkimustietoa ja kokemuksia erilaisten hankkeiden myötä.

Helsingin kaupunki on mukana muun muassa Helsingin yliopiston Kaupunkiaktivismi – tutkimushankkeessa. Hanke tutkii kaupunkikulttuurissa virinnyttä kansalaisten omaehtoista itseorganisoitumista ja sen on synnyttämää toimintaa, joka institutionalisoituessaan, levitessään ja laajetessaan voi luoda merkittäviä myönteisiä kehityssykyäksiä. Lisäksi Helsingin kaupunki on mukana Uudenmaanliiton Arjen hyvinvointikaupunki- hankkeen Helka Ry:n Kevein – Kehitä, verkostoidu ja innovoi- projektissa. Projektissa sparrataan ja tutkitaan avoimen haun kautta valittujen kaupunginosien ratkaisuja paikallisissa verkostoissa alueellisten haasteiden ja ongelmien voittamiseksi.

Hallintokunnat, yhteisöt ja asukkaat tekevät laajasti yhteistyötä kaupunginosissa muun muassa palvelutoiminnan ja tapahtumien järjestämisessä sekä erilaisissa kehittämishankkeissa. Virastojen toiminta alueilla yhteisöjen kumppaneina ja kansalaistoiminnan tukijoina on monipuolista ja vaihtelevaa.

Virastokohtaiset yhteenvedot kumppanuuden periaatteista ja toimintatavoista on laadittu työryhmän jäseniltä saatujen tietojen pohjalta. Kumppanuuskäytäntöjä ja yhteistyön toteutumista pyydettiin arvioimaan Vallilan kirjastohankkeessa nousseiden kehittämishaasteiden valossa:

Kaupungin virastojen väliset prosessit selkeiksi: •Miten edistätte ja toteutatte hallintokuntien välistä yhteistyötä kaupunginosissa ja eri palvelupisteissä/toiminnoissa yleisesti ja asukas- ja yhteisöyhteistyön edistämiseksi? Miten mielestänne hallintokuntien välinen yhteistyö toimii kaupunginosissa ja eri palvelupisteissä asukas- ja yhteisöyhteistyön tukemiseksi sekä muutoin? Mitä haasteita olette tunnistaneet sekä asukas- ja yhteisöyhteistyössä, että hallintokuntien välisessä yhteistyössä? Millaisia ratkaisuja näette näihin haasteisiin?

Kumppanuusohjelma – kumppanuuden pelisäännöt: Onko virastossanne olemassa erikseen määriteltyjä tavoitteita, kriteereitä ja ohjeistusta henkilöstölle sidosryhmäyhteistyön ja asukasyhteistyön osalta? Onko teillä erillisiä kumppanuusohjelmia, sopimuskäytäntöjä ja/tai kumppanuuden edistämistä varten nimettyjä henkilöresursseja asukasyhteistyön ja erilaisten yhteistyöhankkeiden suunnitteluun ja toteuttamiseen?

Asukastoiminnan tuen resursointi: Millaisia asukas- ja yhteisöyhteistyön, kumppanuuden ja yhteisöllisyyden tukemisen tapoja teillä on käytössä? Millaisiin erilaisiin asukas- ja järjestölähtöisiin tapahtumiin/hankkeisiin/palveluihin asukkaat ja eri ryhmät ja yhteisöt pyytävät virastoanne/palvelupisteitänne mukaan? Mitä odotatte yhteistyöltä pääsääntöisesti? Miten asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa palveluiden ja toimintojen kehittämiseen? Miten arvelette palvelupisteiden valmiuksia ottaa

huomioon asukkailta tulevia kehittämissuunnitelmia? Mitä lisäarvoa asukas- ja yhteisöyhteistyö ja yhteisölliset toimintatavat tuovat toimintoihin ja palveluihin?

Kaupunginkirjasto

Niissä tiloissa, missä naapureina muita hallintokuntia, kirjasto pyrkii etsimään malleja joiden avulla asukas- ja yhteisöyhteistyö saataisiin asukkaiden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla toimivaksi. Esimerkiksi Herttoniemessä, Myllypurossa, Vallilassa, Pitäjänmäellä, Malminkartanossa ja Oulunkylässä yhteistyötä on paljon

Toistaiseksi rakenteet eivät ole tukeneet hallintokuntien välistä yhteistyötä ja yhteiset prosessit puuttuvat. Siksi yhteistyö vaatii henkilökunnalta jatkuvaa aktiivisuutta ja yhteispelin halua.

Asukasyhteistyössä haasteena on ollut se, että vahvat äänet kuuluvat ja valtaavat alaa. On toisinaan vaikea saada selvää kenen äänellä asukas puhuu. Onko kyseessä oman edun tavoittelu, vai vilpitön yhteisön hyvä. Asukasedustajat saattavat haluta käyttää virkamiesvaltaa vailla virkamiesvastuuta. Ratkaisuna tähän nähdään yhteisten pelisääntöjen ja reunaehtojen laatiminen jo varhaisessa vaiheessa yhteistyötä.

Virkamiesten on pidettävä huoli siitä, että yhteiset kaupungin tuottamat palvelut ovat kaikkien käytettävissä, ei vaan mahdollisten asukasaktiivien omaa tilaa ja sitä myöten omia palveluja. Jos joku ryhmä tekee kotipesän kirjastoon tai muuhun kaupungin tilaan, niin se helposti sulkee muita ulkopuolelle.

Tarvitaan myös pelisäännöt ja sopimukset, hallintokuntien yhteistyöhön. Toiminnan ei pitäisi henkilöityä, vaan sen pitäisi olla rakenteissa.

Kaupunginkirjastolla on kumppanuusperiaatteet ja kumppanuusohje, mutta asukasyhteistyöhön tarvittaisiin selkeämmät tavoitteet, kriteerit ja ohjeistus.

Kirjaston henkilöstöresursseissa on vuorovaikutussuunnittelija, jonka tehtävänkuvaaan kuuluu asukasosallistaminen, muita nimettyjä henkilöstöresursseja ei ole.

Asukas- ja yhteisöyhteistyön, kumppanuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen on huomioitu kirjaston toiminta-ajatuksessa, vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa ja tupa-tavoitteissa. Onnistuneilla tupa-projekteilla on ollut vaikutus myös henkilökunnan palkitsemiseen. Muu tukeminen tapahtuu yksiköiden resursoinnin kautta. Kaupunginkirjastolle on laadittu myös vapaaehtoistyön periaatteet. Ne omalta osaltaan kannustavat yhteisöllisyyteen ja raamittavat sitä.

Kirjasto on suosittu kumppani matalan kynnyksen ja laajan asiakaskuntansa vuoksi. Kirjastoa pyydetään hyvin usein erilaisiin tapahtumiin, hankkeisiin tai palveluiden tuottamiseen. Kirjasto on joutunut myös rajoittamaan kumppanuustoimintaa, koska resursseja ei riitä kaikkiin toivottuihin yhteistyökuvioihin. Kirjastolta toivotaan a) palvelun tai tapahtuman tuottamista kirjastojen tiloissa b) kirjastopalvelun tarjontaa jossain

muissa tiloissa tai tapahtumassa. Kirjasto itse odottaa markkinointi- ja tiedotusmahdollisuutta (palveluilleen) ja uusien käyttäjien tavoittamista.

Asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa kirjaston palveluiden ja toimintojen kehittämiseen monin eri tavoin. Kirjastot käyttävät erilaisia asiakaskyselyjä, raateja, osallistuvaa budjetointia, osallistuvaa aineistovalintaa, tilojen ja palvelujen ideointia eri-ikäisille. Tällä hetkellä ollaan kokoamassa huomioivat yhä enenevässä määrin asukkaiden kehittämisehdotuksia. Asukkaiden kuulemisesta on tullut keskeinen kehittämisen väline.

Tavoitteena on toimintatapojen myötä saada ymmärrys ja pääsy asukkaiden arkipäivän reiteille. Kun kirjastolla on ymmärrys näistä reiteistä ja poluista, niin kyetään tuottamaan palveluja, joita ihan oikeasti tarvitaan. Palveluja, joilla on käyttöä ja joista saadaan iloa ja hyötyä.

Jos kadotetaan nämä arkipäivän reittien havainnot, niin palvelut näivettyvät tarpeettomuuttaan.

Kulttuurikeskus

Kulttuurikeskuksen lähtökohtana on, että kaupungin tukemat kulttuuripalvelut ovat taloudellisesti ja alueellisesti kaikkien saavutettavissa. Muutostekijänä tulee ottaa huomioon kasvava väestö, maahanmuuttajien lisääntyvä osuus, väestön ikääntyminen sekä asuinalueiden lisääntyneet erot hyvinvoinnissa.

Kulttuurikeskus on käynnistänyt vuonna 2016 kulttuurista ja alueellista eriarvoistumista ehkäisevän Helsingin mallin pilotoinnin neljässä kaupunginosassa. Kohdealueilla kulttuurin harrastaminen on keskimääräistä vähäisempää. Osallistavan yhteisöllisen työtavan pariin pyritään kannustamaan helsinkiläisiä kulttuuriyhteisöjä ja –laitoksia sekä asukkaita. Mallin onnistunut soveltaminen edellyttää monitasoista kumppanuutta, resurssien kokoamista ja vaihdantaa taideyhteisöjen, asukkaiden ja eri hallintokuntien kesken. Alustavien kokemusten mukaan erityisesti paikallislehdet ovat keskeisessä asemassa hankkeiden tunnetuksi tekemisessä.

Viime vuosina ovat suunnitelmallisen asukasyhteistyön kohdealueita virastossa olleet muun muassa Kontula, Vuosaari, Mellunmäki ja Kaarela.

Kulttuurikeskuksen Helsingin mallia ei voi toteuttaa ilman dialogia paikallisten toimijoiden kanssa, kumppanuutta ja resurssien yhdistämistä. Kaupunkikulttuuriavustuksia myönnettäessä kumppanuuksista saa aina plussaa. Vanhusten kulttuuripalveluja varten on yksi yhteinen työntekijä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa.

Kulttuurikeskuksen aluetalojen tuotannoista on 20 % kohdennettu osallisuuteen / yleisötyöhön / yleisöyhteistyöhön. 1990 – luvun laman jälkeen hallintokuntien välinen

yhteistyö heikkeni dramaattisesti kaikkien keskittyttyä omiin ydintoimintoihinsa. NK mm. lopetti aluetyöntekijänsä jolloin ns. virkamiestyöryhmät alkoivat näivettyä. Paikallisen koordinoinnin sattumanvaraisuus rajoittaa alueellista yhteistyötä.

Kulttuurikeskuksessa ei ole erikseen määriteltyjä tavoitteita, kriteereitä ja ohjeistusta henkilöstölle sidosryhmäyhteistyön ja asukasyhteistyön osalta eikä myöskään kumppanuusohjelmia. Virasto on organisaatioltaan ohut. Sidosryhmätyötä tehdään silti kaikilla tasoilla. Helsinki – mallin tiimi luo käytännössä kumppanuuksia hankkeen kohdealueilla.

Asukastoiminnan tuen resursointi tapahtuu mm. avustusten, alueellisten kulttuuritalojen toiminnan ja Stadin Juhlaorkesterin kaupunginosatapahtumien kautta. Jatkossa myös sidosryhmille tarjotaan avoimia seminaareja. Aluetalojen toiminnassa yhteistyötä tehdään mm. näyttelyissä, kyläjuhlissa sekä paikallisissa tapahtumissa mukana ollen. Asukkaat ja yhteisöt odottavat yhteistyöltä pääsääntöisesti tukea kulttuurihankkeille ja tapahtumakumppanuutta.

Asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa palveluiden ja toimintojen kehittämiseen sidosryhmätapaamisten ja vuorovaikutustyöpajojen kautta.

Asukas- ja yhteisöyhteistyö ja yhteisölliset toimintatavat tuovat toimintoihin ja palveluihin mm. kustannustehokkuutta. Itse tuotettuina palvelut olisivat paljon kalliimpia. Lisäksi yhteistyön myötä toimintaan saadaan moninaisuutta, ideoita ja palvelut muotoutuvat tarpeiden mukaisiksi.

Kulttuurikeskus näkee että, tarvitaan enemmän dialogia eri intressien tunnistamiseksi ja eri toimijoiden roolien ymmärtämiseksi. Ilman tätä sitoutuminen jää vähäiseksi. Dialogin mahdollistavia verkostoja tai foorumeja ei ole tarpeeksi tai ne ovat toimialtaan kapeita. Kattavien verkostojen vetämiseen ei ole resursseja ellei asukkaista tai hallintokunnista löydy tulisieluja.

Käsitteitä olisi myös tarpeen määritellä. Esimerkiksi yhteisöyhteistyö voi tarkoittaa eri toimijoille eri asioita. Yhteisten määritelmien ja tavoitteiden määrittelemisen voisi helpottaa toimintaa. Yhteistyössä ja kumppanuudessa olisi hyvä olla olemassa aina joitain konkreettisia tavoitteita yleisten tavoitteiden lisäksi. Lisäksi olisi hyvä miettiä vaikuttavuutta ja arvioida sitä sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Minne vaikuttavuus syntyy, ketä se koskettaa ja miten? Kaupungin olisi hyvä kehittää vaikuttavuuden mittaamista ja todentamista.

Liikuntavirasto

Liikuntaviraston liikunnanohjaus- ja hyvinvointipalvelut tekevät monipuolista, eri toimijoiden ja hallintokuntien välistä yhteistyötä eri kaupunginosissa. Liikuntatoimi tuottaa

alakouluilla helposti saavutettavia ja maksuttomia matalan kynnyksen EasySport liikuntapalveluita sekä yläkoululla FunAction harrasteliikuntaa yhteistyössä helsinkiläisten liikuntajärjestöjen kanssa osana aktiivisempaa koulupäivää. Lisäksi jatko kehitetään alueellista Liikkuva koulu-yhteistyömallia yhdessä opetustoimen sekä paikallisten liikuntaseurojen kanssa. Jatkossa tullaan keskittymään myös kohdennettujen palveluiden kehittämiseen.

Yläkouluikäisille suunnatun FunAction- harrasteliikunnan tavoitteena on tarjota edullista vapaa-ajan tekemistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Toiminta on laajentunut Itä-Helsingistä Jakomäkeen, Maunulaan ja nyttemmin yhteishankkeena nuorisosanakeskuksen kanssa Kannelmäen, Malminkartanon, Pitäjänmäen ja Haagan alueille. Toiminnan suunnittelussa ja markkinoinnissa on mukana Funarit - nuorten vaikuttaja ryhmä. Yhdessä opetustoimen kanssa, kehitetään koulujen ja paikallisten liikuntaseurojen alueellista yhteistyömallia.

Monipuolisia ja maksuttomia liikuntapalveluita 17–29 vuotiaille nuorille tuottava NYT-liikunta (Nuorten yhteiskuntatakuu) osallistaa nuoria toiminnan suunnittelussa ja toteuttaa liikuntapalvelut yhteistyössä helsinkiläisten liikuntaseurojen kanssa. Yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa toteutettu nuorten raati on koettu hyväksi käytännöksi palveluita kehitettäessä.

Lähiöliikuntaa toteutetaan Myllypuro-Kontulan, Maunula-Haagan, Malmi-Pihlajamäen sekä Jakomäki-Tapulikaupungin alueilla. Painopisteenä on syrjäytymisen ehkäisy lasten ja nuorten, perheiden, ikääntyneiden, työttömien ja maahanmuuttajataustaisten kohderyhmissä. Liikuntaa tuotetaan yhdessä alueen palveluverkoston kanssa. Merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat terveys- ja sosiaalivirasto, varhaiskasvatusvirasto, seurakunta sekä alueiden järjestöt.

Maahanmuuttajataustaisten naisten ja tyttöjen liikunnallisen elämäntavan edistämiseen on panostettu erillishankkeella, jossa käydään aktiivista vuoropuhelua monikulttuuristen yhteisöjen kesken. Erityis- ja senioriliikunnassa tehdään tiivistä yhteistyötä vammais- ja kansanterveysjärjestöjen sekä urheiluseurojen kanssa, mahdollista näin palvelujen saavutettavuus sekä alueellisesti että erityistä osaamista edellyttäville kohderyhmille. Läheistä yhteistyötä tehdään myös sosiaali- ja terveystoimen eri yksiköiden kanssa, jotka edesauttavat tunnistamaan ja löytämään sellaisia kuntalaisia, joita liikuntavirasto ei pysty saavuttamaan.

Liikunta- ja hyvinvointipalvelut ovat aloittaneet Aktiivista arkea lähiöissä – hankkeen, jonka keinoin edistetään kuntalaisten aktiivista osallistamista liikunta- ja hyvinvointipalveluiden suunnittelussa Itä-Helsingissä. Käyttäjälähtöistä palvelumuotoilua ja osallistavia menetelmiä sisältävää kehittämistä hyödynnetään asiakaslähtöisessä palveluiden tuottamisessa, jonka tavoitteena on uuden, aktiivisemman arjen ja yhteisöllisen tekemisen löytäminen sekä terveyskäyttäytymiseen positiivisesti vaikuttaminen osallisuuden, osallistamisen ja aktivoinnin keinoin

Lisäksi liikuntavirasto on aktiivinen järjestäjä, toimija ja yhteistyökumppani moninaisissa tapahtumissa eri puolilla kaupunkia sekä Helsinki 100 – juhluvuoden järjestelyissä.

Liikuntatoimi jakaa vuosittain n. 400 helsinkiläisille liikuntaseuralle ja liikuntaa edistävälle yhdistykselle avustuksina yhteensä noin seitsemän miljoonaa euroa. Avustuksilla tuetaan liikunnan kansalaistoiminnan edellytyksiä, etenkin lasten ja nuorten liikunnan järjestämistä. Avustus myönnetään osin yleisavustuksena ja osin kohdennettua tilojen käytön avustuksena.

Nuorisoasiainkeskus

Nuorisoasiainkeskus tukee helsinkiläistä kansalaistoimintaa monin eri tavoin. Kansalaistoiminnan avustamisen lisäksi nuorisoasiainkeskuksella on noin sadan toimipaikan verkosto ympäri kaupunkia, joista helsinkiläiset järjestöt ja ryhmät voivat hakea tilapäisiä tai vakituisia käyttövuoroja maksutta. Yhdistysten käytössä on lisäksi Meriharjun luontotalo, Pauligin huvila ja Uutelan kämpä Helsingissä sekä Bengtsårin leirikeskus Hangossa ja Granön leirialue Sipoossa. Toiminnan tueksi nuorisoasiainkeskus ylläpitää myös audiovisuaalisten- ja leirivälineiden lainaamoja, monistamoita ja taittopajaa sekä luontovälinelainaamo Wempaimistoa.

Nuorisoasiainkeskus ylläpitää ns. järjestökonttoria, joka sijaitsee nuorten toimintakeskus Hapen ensimmäisessä kerroksessa. Järjestökonttori yhdistää nuoret ja nuorten kanssa toimivat järjestöt saman katon alle, ja luo näin uudenlaista toimintakulttuuria ja monenlaisia mahdollisuuksia nuorisoasiainkeskuksen ja järjestöjen väliselle yhteistyölle. Nuorisoasiainkeskuksella on lisäksi tällä hetkellä kumppanuussopimuksia tai vastaavia kahdentoista eri toimijan kanssa.

Opetusvirasto

Koulutilojen maksuttoman toiminnan piiriin kuuluvat koulun tai oppilaitoksen toiminta-alueella lasten ja nuorten parissa toimivien järjestöjen ja hallintokuntien toiminnat, jotka tukevat peruskouluikäisten hyvinvointia ja osallistuvat alueelliseen kerho- ja harrastustoiminnan yhteistyöhön. Opetustoimen keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat mm. nuorisotoimi, liikuntatoimi, kulttuuritoimi, kirjastot, varhaiskasvatusvirasto, seurakunnat, urheiluseurat ja muut kolmannen sektorin toimijat.

Hallintokuntien välisen yhteiskäytön lisäämiseksi opetusviraston rakennushankkeiden alkaessa kuullaan nuorisotoimen, kulttuuritoimen, liikuntatoimen ja työväenopiston ti-

latarpeita koulurakennuksissa. Monitoimitaloissa tilojen käyttö ja yhteistyö eri hallintokuntien kesken on arjessa joustavaa ja vastavuoroista. Kouluja kannustetaan koulutilojen joustavaan käyttöön eri toimijoiden kanssa.

Koulujen perusopetuksen ryhmämuotoista iltapäivätoimintaa järjestävät koulujen lisäksi järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluntuottajat kouluissa tai koulun lähellä olevissa tiloissa. Koulutiloja annetaan maksuttomaan käyttöön opetusviraston avustaman perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan palveluntuottajille.

Kesävirikistötoimintaan koulutilojen käyttö on maksutonta. Tällä halutaan turvata avustettavien kesävirikistötoimintaa järjestävien toimijoiden mahdollisuudet toteuttaa päiväleirit toimintaa lähellä lapsia ja nuoria.

Liikuntavirasto toteuttaa koulun tiloissa maksuttomia matalan kynnyksen EasySport liikuntapalveluita sekä FunAction harrasteliikuntaa yhteistyössä helsinkiläisten liikuntajärjestöjen kanssa. Liikkuva koulu-toimintaa kehitetään yhdessä liikuntaviraston sekä paikallisten liikuntaseurojen kanssa.

Koulut osallistuvat eri toimijoiden järjestämiin koulupäivän aikaisiin tapahtumiin ja toimintaan. Opettajat vievät luokkiaan opintokäynneille. Yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetään oppilaille toimintaa koulupäivien aikana. Kulttuurin ja taiteen toimijoiden kanssa toteutetaan kouluissa ja koulujen ulkopuolella erilaisia hankkeita ja tapahtumia.

SPR:n LäksyHelppi- toimintaa järjestetään kouluissa. LäksyHelppi tarjoaa koulun jälkeen oppilaille apua kotitehtävissä. Vapaaehtoiset ohjaajat auttavat läksyjenteossa. Koulut voivat halutessaan ottaa vapaaehtoisia koulumummoja ja -vaareja mukaan koulupäivään. P a i k a l l i s e t L i o n ' s C l u b i t t u k e v a t k t a a j a j a k a m a l l a s t i p e n d e j ä .

Koulujen tärkeä yhteistyökumppani on vanhempainyhdistys, joiden toiminta tukee oppilaiden koulutyötä ja lisää hyvinvointia. Koulukohtaisissa vanhempainyhdistyksissä on mukana koulusta opettajaedustaja tai rehtori.

Koulut osallistuvat alueellisten verkostojen toimintaa. Koulu lähettää edustajan alueellisten verkostojen kokouksiin ja alueellisiin verkostoseminaareihin. Opetusvirasto on muiden Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 2013–2016 toteuttavien virastojen kanssa käynyt vuoropuhelua neljällä Helsingin eri alueella verkostoseminaareissa, joihin on osallistunut nuoria sekä vanhempien edustajia. Näissä tilaisuuksissa on keskusteltu mm. asukkaiden some-verkostojen hyödyntämisestä tiedottamisessa ja keskustelun käymisessä. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien paikallisverkostojen kokouksiin, joissa myös koulut ovat edustettuja, on joillain alueilla osallistunut virkamiehien ja 3. sektorin toimijoiden lisäksi asukkaita. Koulujen edustajat ovat osallistuneet joillain Helsingin alueilla myös alueellisiin vanhemmille suunnattuihin info- ja keskustelutilaisuuksiin sekä kaikille avoimiin tapahtumiin, joita ovat järjestäneet muut kuin opetusvirasto tai jotka on järjestetty yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Asukas- ja yhteisöyhteistyöllä pysytään toteuttamaan asioita, joihin mikään toimija ei yksin pysty ja siksi yhteisten periaatteiden ja tavoitteiden selkiyttäminen on tärkeää. Päällekkäisiä toimintoja on syytä karsia sekä tiloja ja vähällä käytöllä olevia resursseja hyödyntää tehokkaammin. Toiminta ja käytännöt eivät saa olla riippuvaisia yksittäisten työntekijöiden innostuksesta ja intresseistä.

Varhaiskasvatusvirasto

Varhaiskasvatusvirasto käy suoraa vuoropuhelua eniten perheiden kanssa. Keskustelua käydään myös mm. kaupunginosayhdistysten kanssa palvelutilaverkon kehittämisestä. Palveluverkon alueellisen tarkastelun yhteydessä esille tulee asukasyhdistysten ja muiden paikallisten toimijoiden tilatarpeita.

Varhaiskasvatusviraston järjestämät asukasfoorumit ovat kaikille avoimia tilaisuuksia, joissa jaetaan tietoa alueen varhaiskasvatuspalveluista ja asukkaat voivat tuoda esille omia näkemyksiään. Yhdistyksiä kutsutaan säännöllisesti leikkipuistoihin tapaamisiin, joissa yritetään löytää yhteisen tekemisen muotoja ja tapoja tehostaa tilojen käyttöä. Leikkipuistojen sisätiloja annetaan tai vuokrataan asukkaille ja eri yhteisöille.

Sosiaali- ja terveystoimisto

Sosiaali- ja terveystoimistossa kansalaisjärjestöt ja asukkaat mainitaan sosiaali- ja terveystoimiston arvoverkossa yhtenä yhteistyökumppanina muiden toimijoiden kanssa. Järjestöt ovat tärkeä kumppani sosiaali- ja terveystoimistojen tuottamisessa helsinkiläisille. On oleellista, että järjestöt tukevat omalla toiminnallaan viraston strategisten tavoitteiden saavuttamista. Järjestöt saattavat tunnistaa ja löytää sellaisia kaupunkilaisia ja tarpeita, joita sosiaali- ja terveydenhuolto ei heti tunnista. Järjestöt ovat joskus ketterämpiä innovoimaan ja käynnistämään uusia toimintamuotoja ja palveluja.

Sosiaali- ja terveystoimiston asukastilojen arki rakentuu monen eri osan summasta – vapaaehtoisten, työtoimijoiden sekä yhteistyökumppaneiden panoksesta. Helsingin kaupungin kymmenestä asukastalosta kahdella on virallinen kumppanuussopimus joko kahden tai kolmen muun osapuolen kanssa. Tämän lisäksi on epävirallisia, suullisia sopimuksia toiminnan ja hallinnon järjestämisestä asukastalolla. Asukastaloilla tehdään yhteistyötä laajasti eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi järjestöjen, yhdistysten, yritysten, seurakuntien ja kaupungin eri hallintokuntien (mm. kulttuurikeskus, nuorisosiainkeskus, kaupunkisuunnitteluvirasto, Stara, opetusvirasto, kirjasto, terveystoimi, psykiatrian palvelut). Läheistä yhteistyötä tehdään myös aikuissosiaalityön ja perhepalveluiden, Klairin, maahanmuuttoyksikön sekä Helsingin yliopiston ja sosiaalialan oppilaitosten kanssa.

Tiedotus ja viestintä ovat keskeinen osa yhteisöissä ja verkostoissa tapahtuvaa lähidemokratiatyötä. Sillä rakennetaan yhteisöjen identiteettiä sekä luodaan ja tuetaan kansalaisvaikuttamisen väyliä. Ilmenemismuotoina ovat paikalliset asukasvoimin tuotetut lehdet sekä alueelliset verkkosivut keskustelupalstoineen, joita myös aluetyössä seurataan ja kommentoidaan. Tärkeä yhteistyötaho alueellisessa työssä ovat myös yhdistyksiin ja muihin virallisiin kokoonpanoihin kuulumattomat asukasaktiivit. Asukastalot tarjoavatkin runsaasti vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia sekä tarvittavan tuen toiminnalle.

Hallintokuntien välisen yhteistyön edistämiseksi asukastalojen työntekijöitä osallistuu erilaisiin alueverkostoihin, annetaan muiden hallintokuntien edustajille tiedotusapua sekä tiloja erilaisten asukastilaisuuksien järjestämiseen sekä aktivoidaan asiakkaita vastaamaan erilaisiin asukaskyselyihin.

Hallintokuntien välinen yhteistyössä yksittäisten työntekijöiden osalta yhteistyö voi olla hyvinkin toimivaa. Hallintokuntien yhteistyöltä puuttuu yleisemmin rakenteita ja toimintalinjauksia.

Haasteena on tunnistettu aidon asukaslähtöisyyden ja tasavertaisen kommunikaation toteutumattomuus asukkaiden kanssa alueellisia hankkeita ja palveluita toteutettaessa. Myös tiedotus muille hallintokunnille oman hallintokunnan alueellisista hankkeista on aika sattumanvaraista.

Kumppanuusohjelman ja kumppanuuden pelisääntöjen oalta on tunnistettu tarve selkiyttää tavoitteita, kriteereitä ja ohjeistusta sidosryhmäyhteistyön ja asukasyhteistyön osalta. Kumppanuussopimuksia on muutamissa asukastaloissa. Kumppanuussopimus on Kalliolan settlementin kanssa ja Helsingin Seurakuntayhtymän kanssa koskien Kampin kappelia (vuoden 2017 alussa Kampin kappelin on tavoitteena siirtyä asiakastalojen tiimiin) Kumppanuussopimusten käytännön toteuttaminen asukastaloissa sisältyy

Asukastoiminnan tuen resursoinnin muotoja ovat monipuolinen tiedottaminen (perinteiset mediat ja sosiaalinen media), verkostotyö (kokoukset, sähköpostit, Facebook), avustusten haun ja yhdistystoiminnan neuvonta tarvittaessa, kokoontumis- ja toimintatilojen sekä välineiden tarjoaminen, toimijoiden tutustuttaminen toisiinsa.

Sosiaali- ja terveystoimintaa pyydetään mukaan esimerkiksi aluetapahtumien järjestämiseen, turvallisuustyöryhmiin, yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan edistämistilaisuuksiin. Virastoltamme odotetaan yhteistyön näkökulmaa sekä tapahtumien ym. rahoituksen järjestämisessä auttamista, tapahtumien järjestämiseen liittyvää työapua (työntekijät, työllistetyt ja työkokeilijat)

Asukkaille tarjotaan mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa palveluiden ja toimintojen kehittämiseen. Asukasmielipiteiden keräämisessä suositaan nettikyselyjä, joissa on useimmiten ongelmana kyselyn lyhyt aika ja se, että vain pieni osa potentiaalisista vastaajista osallistuu. Kyselyistä tiedottaminen on myös usein liian vähäistä.

Asukastaloissa asukkaiden/asiakkaiden mielipiteet ohjaavat toiminnan suunnittelua paljon.

Toiminnalla ja palveluilla saavutetaan toivottu vaikutus vain, jos ne vastaavat asukkaiden koettuihin tarpeisiin, ovat helposti saavutettavia ja hinnaltaan sopivia. Em. näkökulmia on lähes mahdoton toteuttaa ilman toimivaa dialogia ja yhteistyötä asukkaiden ja asuinyhteisöjen kanssa. Asukkaiden ammattitaitoa ja alue-/kokemustietoja olisi myös hyvä hyödyntää suunnittelussa.

2.3. Tilojen yhteiskäytön kehittämishankkeet ja kokeilut

Kirjasto asukastoiminnan tukena

Kaupunginkirjasto käynnisti keväällä 2014 kaupunginjohtaja Jussi Pajusen aloitteesta Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena – hankkeen. Hankkeen toteutuspaikaksi valittiin Vallilan kirjasto, koska kirjasto ja sen asiakaskunta ovat aktiivisia ja suhtautuvat muutokseen myönteisesti.

Lisäksi alueelle leimallista on kehittyvä kaupunkikulttuuri ja rakenteilla oleva Kalasatama.

Hankkeen tavoitteena oli tutkia, miten kirjasto voi tehdä Helsingistä asukkaille helpomman kaupungin, millaisia kaupungin palveluita kirjasto voi tuoda lähemmäs asukkaita ja mitä asukkaat toivovat kirjastolta.

Tavoitteena oli siis kaupungin ja kirjaston palveluiden uudistaminen asukaslähtöisesti.

Hankkeen alatavoitteet olivat seuraavat:

1. Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen
2. Kaupungin päätöksenteon ja palveluiden avaaminen ja esteetön saavutettavuus
3. Kaupunginosan ja asukkaiden aktiivisuuden ja elinvoimaisuuden lisääminen
4. Kaupungin hallinnoimien tilojen tehokkaampi käyttö

Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena – hanke eteni syksyllä 2014 kansalaisraadilla pohjalta. Toteutus ajoittui pääosin keväälle ja kesälle 2015. Hanke päättyi syyskuussa 2015, jonka jälkeen tuloksia voidaan arvioida tarkemmin.

Asukasraadissa esitettyjen ideoiden pohjalta Vallilan kirjastossa luotiin uusia palveluja: Kaupungin palveluopastajat auttavat löytämään tietoa kaupungin päätöksenteosta ja (verkko)palveluista sekä asioimaan verkossa. Työtiloista luotiin Kaupunkitoimisto -kokonaisuus, jossa asiakkaat, yhdistykset ja yrittäjät voivat työskennellä ja kokoontua.

Digitalkkari opastaa asiakkaita, asukasyhdistyksiä ja yrittäjiä tietoteknisissä kysymyksissä. Yhteisöllisyyden vahvistamista ja ketterää kokeilukulttuuria puolestaan edustaa kirjaston kesäpiha, joka oli avoin asukkaiden toiminnalle heinäkuussa 2015. Joitain samantyyppisiä palveluita on toteutettu eri kirjastoissa jo aiemmin, mutta nyt ne koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi.

Asukaslähtöisyyden lisäksi hankkeessa painotettiin yhteistyötä muiden virastojen kanssa. Asukasraadit järjestettiin yhdessä Kaupunginkanslian kanssa. Alueen sote-palvelut ovat esittäytyneet kirjastossa ja yhteisestä tiedotuksesta on vireillä oma laajempi hankkeensa, jossa Vallilan kirjasto on mukana. Kirjasto lähti myös kartoittamaan millaisia mahdollisuuksia asukkailla on käyttää alueella sijaitsevia kaupungin tiloja. Tilojen vuokraamisen kohdalla ensimmäiseksi yhteistyökumppaniksi valikoitui Varhaiskasvatusvirasto. Osahanke nivoutuu osaksi laajempaa kaupunginkirjaston vetämää tilavaraushanketta.

Kaupungin palveluopastusten konseptia on kehitettävä edelleen ja kirjasto pyrkii kehittämään toimintamallia, jossa sillä olisi yhteisömanagerin rooli.

Hankkeen myötä myös henkilökunnan työnkuvia tulee tarkistaa. Tähän asti työkuvat ovat lähteneet henkilölle määräytyistä työtehtävistä, mutta määrittely voidaan tehdä myös asiakkaille tarjottavien palveluiden kautta.

Hanke toteutettiin pitkälti Vallilan kirjastossa, mutta monet innovaatiot nivoutuivat osaksi laajempaa kehittämistyötä kaupunginkirjastossa.

Mm. kirjaston kumppanuusohjelma pitää päivittää.

Hankkeesta saadut kokemukset asettavat myös haasteita koko kaupungille. Kaupungin virastojen välisiä prosesseja on selkeytettävä ja sukastoiminnan tuen resursointi on selvitetävä.

Varaamo- sähköinen tilavaraustjärjestelmä

Tilavaraustjärjestelmähanke on kaupunginkirjaston, nuorisoasiainkeskuksen ja varhaiskasvatusviraston yhteishanke. Hankkeen päämääränä on tukea kaupungin tavoitetta lisätä ja tehostaa varattavissa olevien julkisten tilojen käyttöä sekä samalla parantaa tilojen saavutettavuutta.

Varaamo- palvelun (varaamo.hel.fi) kautta voi varata vaivatta kaupungin tiloja ja laitteita. Varaustilanteen näkee kirjautumatta. Varaaminen edellyttää kirjautumista. Kyseessä on kokeiluasteella oleva palvelu, jonka kautta voi varata tällä hetkellä varata kaupunginkirjaston, nuorisoasiainkeskuksen ja varhaiskasvatusviraston tiloja ja työpisteitä. Palvelun kautta on varattavissa tällä hetkellä yhteensä 20 tilaa. Palvelulla on ollut ensimmäinen kuuden kuukauden aikana käyttäjiä 1900 ja varauksia on tehty yhteensä n. 6500.

Virastoyhteisiä toimintamalleja ja käytäntöjä etsitään yhdessä hankevirastojen kanssa ja pilotin konkreettisena tavoitteena on yhtenäistää tilavaraukseen liittyviä toimintatapoja hankkeessa mukana olevien virastojen kesken. Tätä lähdetään toteuttamaan saattamalla hankevirastojen tiloja pilotissa rakennettavan yhteisen tilavarausjärjestelmän alle. Vuoden 2016 aikana pyritään rakentamaan toimiva pilottiversio virastoyhteisestä tilavarausjärjestelmästä.

Tilavarausjärjestelmä rakennetaan käyttäen hyväksi resurssiytimen avoimia rajapintoja. Resurssiydintä kehittää kaupunginkanslian kumppanikoodarit, ja resurssiytimeen tallennetaan virastojen tiloihin liittyvää metadataa, kuten sijainti- ja varaustietoja sekä muita tiloihin liittyviä lisätietoja. Resurssiydin tarjoaa sinne tallennetut tiedot avoimien rajapintojen yli, joten tilavarausjärjestelmässä voidaan hyödyntää resurssiytimestä saatavaa dataa.

Rakennettava tilavarausjärjestelmän pilotti (Varaamo) toimii ensimmäisenä esimerkkipalveluna, joka rakennetaan resurssiytimen päälle. Vuoden 2016 pilotissa päästään siis kokeilemaan resurssiydintä käytännössä ja samalla kehittämään sitä konkreettisten käytötapausten ja asiakaspalautteen pohjalta.

Tilavarausjärjestelmän pilotti tarjoaa myös esimerkin kaupallisille toimijoille resurssiytimen hyödyntämisestä. Resurssiydin tarjoaa avoimet rajapinnat, joita tilavarausjärjestelmän tekemisessä hyödynnetään. Avoimet rajapinnat tarkoittavat, että resurssiytimestä saatava data on kenen tahansa käytettävissä ja että sitä voidaan hyödyntää myös kaupallisiin tarkoituksiin. Tämä mahdollistaa jatkossa esimerkiksi tilavarausope-roinnin, missä julkisia tiloja välitetään kaupallisten toimijoiden tekemien palveluiden kautta. Esimerkkinä tällaisesta toimintamallista ovat HSL:n reittioppaan kännykkäsovellukset, jotka eivät ole HSL:n vaan muiden kaupallisten tahojen tekemiä. Toimintamalli mahdollistaa siis kattavimmat palvelut pienemmillä resursseilla.

Tilavarausjärjestelmän pilotointi tarjoaa kiinnostavia tuloksia sekä julkiselle että yksityiselle sektorille ja näyttää samalla tietä julkisten palveluiden digitalisoinnille.

Koulutilat käyttöön- pilotti

Sivistystointa johtava apulaiskaupunginjohtaja asetti maaliskuussa 2014 työryhmän valmistelemaan ja arvioimaan Koulutilat käyttöön -pilottia. Koulutilat käyttöön- pilotin tavoitteena on ollut lisätä koulujen käyttöä monitoimitiloina ja selvittää toimenpiteitä, joilla tilojen ilta- ja vapaa-ajankäytön monipuolisuutta ja tehokkuutta saadaan parannettua. Tarkoituksena on ollut mm. lisätä eli saada alueen järjestöjä ja kolmannen sektorin toimijoita tekemään enemmän ilta-käyttövarauksia. Yhtenä toimenpiteenä tässä on ollut tilavuokrauksen koordinoinnin siirtäminen pilotointikouluilla enemmän rehtoreiden päätäntävaltaan. Pilotin tavoitteena on ollut myös selvittää keinoja, miten tilojen vuokratuottoja saataisiin ohjattua ilta- ja vapaa-ajan käytön tehostamiseen osallistuville kouluille.

Ennen pilotin käynnistämistä sovittiin, että 11 pilottikoulun liikuntatilojen varaustointi suoritetaan liikuntavirastosta. Pilotin valmistelussa päädyttiin siihen, että liikuntaviraston tehtäväksi siirtyi ainoastaan koulujen liikuntatilojen tilavaraushakemusten vastaanottaminen ja vuorojen jakaminen. Tämä oli pilotin aikataulun puitteissa ainoa mahdollinen tapa toimia, sillä virastoilla on käytössään erilaiset tilavaraustilastot, tilavuorojen jakojärjestys ja hinnasto sekä laskutuskäytännöt. Pilottikoulujen tilojen osalta noudatettiin opetusviraston jakojärjestystä ja hinnoittelua. Laskutuksen opetusviraston tilojen osalta on hoitanut opetusvirasto. Myös iltavalvonta sekä muut käytännöt olivat pilottikoulujen osalta opetusviraston vastuulla.

Pilotoinnissa koettiin hyväksi, että kaupungin liikuntatilojen jakamista on ollut mahdollista tarkastella kokonaisuutena. Tämä on edistänyt liikunnan olosuhteiden jakamisen läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisia periaatteita kaupungilla. Tilavuorojen jaossa kyettiin myös huomioimaan paremmin alueellisia tarpeita ja jakamaan vuoroja aikaisempaa tasaisemmin eri käyttäjille.

Toisaalta luokka- ja liikuntatilojen vuokraaminen eri järjestelmistä koettiin kulttuuritoimijoiden näkökulmasta mahdollisena heikennyksenä nykyiseen toimintamalliin. Yksittäiselle oppilaitokselle olisi epätarkoituksenmukaista hakea vuokratilat kahdesta ”eläkkeet ja koulut” (vuokratilasta) ja yhdestä ”koulut ja eläkkeet” (vuokratilasta) yhteisellä tilavaraustilastolla.

Loppuraportissa tuodaan esiin koulujen mahdollisuuksia ja soveltuvuutta erilaisen harrastus- ja yhteisötoiminnan tilaresurssiksi. Ympäri kaupunkia sijaitsevat koulutilat tarjoavat luontevan tilaresurssin kulttuuritoiminnan ja erityisesti taiteen perusopetuksen kannalta. Koulutilat soveltuvat taiteen perusopetukseen hyvin, koska niitä on kaikissa peruspiireissä ja tilat ovat alueillaan hyvien kulkuyhteyksien varrella. Tilat ovat lapsille helposti lähestyttäviä, ja oman koulujen oppilaille tuttuja ja turvallisia.

Loppuraportissa todetaan, että iltakäytön lisääntymistä edistäisi erilaisten toimijoiden hahmottaminen strategisiksi kumppaneiksi. Koulutilojen iltakäyttö soveltuisi laajasti muuhunkin erilaiseen kulttuuritoimintaan, niin kansalaisjärjestöille, harrastuskäyttöön kuin ammattilaislähtöiseen taidetoimintaan. Koulutilojen hyödyntäminen erilaisissa kulttuurivetoisissa asukasosallisuus- ja aluekehittämisen hankkeissa, olisi luontevaa. Keskeistä on tiedonkulku ja välittyminen kaupunkirakenteessa (virastohallinnosta koulujen rehtoreille ja kouluisännille/vahtimestareille asti) siitä, että kyseessä oleva toiminta on kaupunkikokonaisuudessa strategisesti painotettua.

Mikäli koulujen halutaan toimivan alueidensa yhteisöllisyyden ”maajalkavalmis”-tajana, yhtenä vaihtoehtona on tilojen avaaminen – joustavasti – myös muuhun alueidensa asukaslähtöiseen kulttuuritoimintaan, esim. juhliin ja järjestötapaamisiin.

Pilotista saatujen kokemusten perusteella keskeisimmät käyttöön ja saatuun palvelukokemukseen vaikuttavat tekijät ovat tilavuokran suuruus, tilavarauksen vaivattomuus ja varausehtojen joustavuus sekä ymmärrettävät ja yhdenmukaiset toimintatavat.

Merkittävä osa ilta- ja vapaa-ajankäytön edellä mainituista haasteista liittyy iltakäytön valvontaan. Valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattaminen muodostaa merkittävän osan tilojen käyttömaksuista, jotta toiminta ei olisi virastolle tappiollista. Omavalvonnan lisääminen tai siirtyminen kustannustehokkaampaan valvontamalliin on yksi keino alentaa käyttömaksuja.

Työsuojelu ja rehtorit ovat tuoneet myös esiin huolen turvallisuudesta kun ilta- ja vapaa-ajankäyttöä lisätään ja valvontaa samalla mahdollisesti vähennetään. Useassa yhteydessä tuli lisäksi esiin kysymys rehtorin vastuusta iltakäytön aikana tapahtuneista vahingoista ja koulun irtaimiston kulumisesta ja rikkoutumisesta ilta- ja vapaa-ajankäytön aikana. Toisaalta ilta- ja vapaa-ajan käyttöön liittyvä riski on realisoitunut vain harvoin ja siihen on mahdollista varautua budjettiteknisesti.

Pilotin aikana opetusvirasto on alustavasti keskustellut Palmian ja kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa pilotista, jossa kokeiltaisiin aiempaa laajempaa omavalvontaa kiertovartioinnilla ja sähköisellä kulunvalvonnalla vahvistettuna.

Työryhmä pitää toimivia, helppokäyttöisiä ja mahdollisimman yhdenmukaisia varausjärjestelmiä toisena keskeisenä edellytyksenä toimivalle ja tehokkaalle iltakäytölle.

Loppuraportissa todetaan, että koulutilojen myöntäminen ilta- ja vapaa-ajan käyttöön ei ole opetusviraston ydintoimintaa eikä sitä ole aina mielletty myöskään suoraan ydintoimintaa tukevaksi. Toisaalta yhä voimakkaammin on noussut esiin mahdollisuus rakentaa hallintokuntien yhteisellä tilankäytöllä ja muulla sidosryhmäyhteistyöllä ydintoimintaa tukevia strategisia kumppanuuksia ja samalla vastata asiakkaiden alueellisiin tarpeisiin. Vaikka tilavarauksiin liittyvien tehtävien siirtäminen kouluille koetaan monessa tapauksessa kuormittavaksi, vottu koetaan lavarauspalvelun sijaan alueellista yhteisöllisyyttä. Rehtori tuntee myös monissa tapauksissa oman koulukiinteistönsä erityispiirteet ja alueellisten toimijoiden tarpeet parhaiten. Toimiva yhteistyö koulun kanssa tilankäyttöön liittyvissä asioissa onkin ensiarvoisen tärkeää riippumatta siitä miten varustoiminta lopulta päätetään organisoida.

Pilotti nosti entisestään esiin iltakäytön yhteiskehittämisen tarpeita ja haasteita, joiden ratkaisemiseen kannattaa sitoutua yhdessä ja pitkäjänteisesti: kulunvalvonnan sähköistämisyjärjestelyt, kokonaisuutta palvelevat järjestelmäratkaisut, sujuvat varausprosessit ja strategisten kumppanuuksien kehittäminen edistävät kaupungin tilojen tehokasta käyttöä kaikkien osalta. Toiminnan lisääminen vaatii erilaisten yleisesti iltakäyttöön liittyvien käytännön haasteiden tavoitteellista ja myönteistä ratkaisua. Keskeisintä on yhteisen toimintakulttuurin luominen. Pilotti tiivistä virastojen välistä yhteistyötä ja siitä saatiin arvokkaita kokemuksia jatkoa ajatellen.

Maunula- talo

Kirjaston, työväenopiston ja nuorisotoimen monitoiminen Maunula-talo avaa ovensa joulukuussa 2016. Maunula-talon myötä toteutuu asukkaiden monivuotinen toive viihtyisästä kohtaamispaikasta, joka on samaan aikaan kulttuuritila, elämystila, oleskelutila, työskentelytila, kahvilatila ja oppimisen tila.

Talo ja sen toimintamalli edistävät alueen yhteisöllisyyttä, kotoutumista ja kansalaisaktiivisuutta. Helsingin kaupunginkirjaston, nuorisoasiankeskuksen ja työväenopiston toimintojen on tarkoitus lomittaa kaikilla tasoilla muodostaen yhtenäisen palvelukokonaisuuden

Hankesuunnitelmassa Maunula-talon toiminnan keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin hallintokuntien välinen yhteistyö sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. Toimintaa suunnitellaan ja tapahtumia tuotetaan yhteisvoimin. Myös talossa tarvittavien palveluiden ja tavaroiden hankintaa tehdään yhdessä.

Maunula-talon kohdalla asukasosallistumiselle oli alun alkaen Maunulassa hyvät edellytykset. Osallistumisen toteuttaminen sai lisäpontta Helsingin kaupungin demokraatiapilotti-hankkeesta vuonna 2013. Projektin tavoitteena oli tuoda kaupunkilaisten käyttöön uudenlaisia vaikutus- ja osallistumiskeinoja alueensa asioihin. Demokratiahankkeen aktiivit valitsivat edustajat talon hankesuunnitteluryhmään. Myöhemmin he ovat osallistuneet sekä talon rakennussuunnittelukokouksiin että kaluste- ja toimintasuunnitelmien tekemiseen. Demokratiahankkeen ja asukasaktiivien toimesta on järjestetty asukastyöpajoja, kyselyitä ja tilaisuuksia, joissa on keskusteltu mm. talon johtamisesta, asukkaiden osallistumismuodoista, omaehtoisesta toiminnasta ja pelisäännöistä.

Maunula-talon omaa hallinto- ja toimintamallia työstetään parhaillaan. Toimintamallissa asukkailla ja talon käyttäjillä on useita vaikutuskanavia. Johtamisjärjestelmästäkin tulee uudentyypinen. Talolla ei ole yhtä johtajaa, vaan kolmesta esimiehestä koostuva johtotiimi. Lisäksi on neuvottelukunta, joka päättää talon yhteisistä toiminnallisista linjauksista. Neuvottelukuntaan kuuluu esimiesten, työntekijöiden ja asukkaiden edustajia. Talon käyttäjät vaikuttavat päätöksentekoon myös osallistuvan budjetoinnin ja Maunulan avoimen asukasfoorummin kautta.

Maunula-talossa hyödynnetään Nuorisoasiainkeskuksen käyttämää osallistuvan budjetoinnin mallia, jossa mahdollisimman laaja asukasjoukko voi vaikuttaa siihen, miten virastot resurssejaan käyttävät ja millaista toimintaa talossa on. Asukkailta kerätään haastattelemalla ja verkkokyselyillä ideoita ja toiveita, joista yhdessä jalostetaan toimintaehdotuksia. Tämän rinnalla tulevat toimimaan myös demokratiahankkeen alulle-

panemat asukaskokoukset ja edustuksellinen osallistuminen. Maunula-talon avoimessa foorumissa asukkaat valitsevat kolme edustajaa neljä kertaa vuodessa koontuvaan neuvottelukuntaan. Avoin foorumi hyväksyy omalta osaltaan talon toimintasuunnitelman. Asukasedustaja voi myös tarvittaessa osallistua talon johtotiimin kokouksiin. Talon käyttäjillä ja asukkailla on tietysti mahdollisuus myös olla suoraan yhteydessä hallintokuntiin esimerkiksi talon verkkosivujen kautta.

Maunulan mallin lähtökohta on, että asukkaita ei vain kuulla tai osallisteta, vaan osallisuus on aktiivista, tasa-arvoista ja pitkäjänteistä läpi prosessin. Asukkaiden osallistuminen on tähän mennessä ollutkin kohtalaisen aktiivista. Maunula-talo on jo tässä vaiheessa tuttu lähes kaikille paikallisille. Haasteena on saada mahdollisimman moni asukas osallistumaan talon ja sen toiminnan kehittämiseen ei pelkästään virallisten osallistumiskanavien kautta, vaan arjen tasolla.

3. Työryhmän ehdotukset ja havainnot

3.1. Työryhmän havaintoja

Helsingin kaupungin toimintaa ohjaa periaate, jonka mukaan kaupunki kohtelee sidosryhmiään yhdenmukaisten periaatteiden mukaan.

Työryhmän selvitystyön myötä havaittiin hallintokuntien välillä suurta vaihtelevuutta käytännöissä ja periaatteissa tilojen yhteiskäytössä ja muun yhteisöllisen toiminnan ja alueellisen kumppanuuden ja yhteistyön edistämisessä.

Tilojen osalta on havaittavissa monia eri käytäntöjä ja periaatteita varaus- ja sopimuskäytännöissä, järjestelmissä, menettelytavoissa ja hinnoitteluperusteissa. Työryhmässä todettiin, että tilojen yhteiskäytön läpinäkyvyyden ja yhdenvertaisuuden kannalta olisi hyvä, jos kaikki kaupungin julkiset palvelutilat äolisivät lähtökohtaisesti kaupunkilaisten käytettävissä. Käytön rajaamiselle täytyisi olla erityiset perusteet, kuten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät näkökulmat.

Päätöksenteko käyttövuoroista on pääsääntöisesti delegoitu toimipisteiden esimiehille. Käyttövuoroperiaatteista ja maksuista on lautakuntien päätökset/pysyväisohjeita, joita sovelletaan toimipisteissä vaihtelevasti. Tämä lisää käytäntöjen vaihtelevuutta saman virastonkin sisällä. Virastoilla on myös hyvin vaihtelevat sisäisen laskutuksen periaatteet virastojen käyttäessä toinen toistensa tiloja. Kaupungin edustaminen sekä vieraanvaraisuuden osoittaminen ja vastaanottaminen -ohjeessa todetaan, että virastojen ja liikelaitosten tulee mahdollistaa omassa hallinnassaan olevien tilojen luovuttaminen vastikkeettomasti toisten virastojen ja liikelaitosten käyttöön oman käyttötarpeen salliessa.

Työryhmä totesi, että tulevien toimialalautakuntien tulisi linjata ja päättää yhdenmukaisista maksuista, tilojen yhteiskäyttöperiaatteista ja maksuttoman käytön kriteereistä.

Lähes kaikki virastot luovuttavat tilojaan maksuttomaan käyttöön kun tietyt kriteerit täyttyvät. Maksuton tilankäyttö on mahdollista pääsääntöisesti ei-kaupalliseen ja virastojen omaa toimialaa täydentävään yleishyödylliseen toimintaan.

Työryhmässä todettiin, että rajanvedot kaupallisen ja yleishyödyllisen välillä ovat toisinaan hankalia. Vaatimus tasapuolisesta kohtelusta eri toimijoiden kesken edellyttää läpinäkyviä ja selkeitä kriteereitä myös tältä osin. Työryhmässä todettiin myös, että asukas- ja yhteisöyhteistyössä ja yhteisöllisyyden edistämiseksi olennaista eivät ole virastorajat ja toimialakohtaiset tavoitteet vaan koko kaupunkiyhteisön etu.

Työryhmässä todettiin, että toisinaan maksuttomuus voi lisätä tilojen tehotonta käyttöä. Liikuntaviraston kokemusten mukaan järjestöt varaavat maksuttomiin tiloihin aikaa yli oman todellisen tarpeen ja osa vuoroista jää käyttämättä. Nuorisoasiankeskus pidättää oikeuden käyttövuoron perumiseen jos käyttämätön vuoro jää peruttamatta kaksi kertaa peräkkäin.

Lähes kaikilla työryhmässä mukana olevilla hallintokunnilla on käytössään joku sähköinen varausjärjestelmä (Webtimmi/opev, Elis/kulke) Varaamo- tilavarausjärjestelmän pilottihankkeessa ovat olleet mukana kirjastot, nuorisoasiankeskus ja varhaiskasvatusvirasto. Paljon varauksia hoidetaan myös puhelimitse ja ottamalla suoraan yhteyttä toimipisteisiin.

Työryhmä havaitsi, että viestintä tilojen käyttö- ja varausmahdollisuuksista on hyvin vaihtelevaa. Tilojen varausmahdollisuuksista viestitään pääsääntöisesti virastojen verkkosivuilla. Sosiaali- ja terveystieteiden osastoissa osa tiedoista tilojen varaamiseen liittyen löytyy palvelukartan kautta. Varhaiskasvatusvirastolta löytyy myös video, jossa neuvotaan varausten tekemisessä. Kulttuurikeskus voi tarjota tilojaan suoraan myös kiinnostaville kumppaneille.

Tilojen löydettävyyden kannalta viestintään tulisi kiinnittää erityistä huomioita. Työryhmä totesi, että viestintää voitaisiin kehittää muun muassa laatimalla varattavista tiloista ja käytännöistä oma yhtenäinen viestinnällinen kokonaisuutensa täydentämään nykyistä virastokohtaista viestintää.

Vain osa hallintokunnista (varhaiskasvatusvirasto, kirjastot, koulut) mahdollistaa tilojen omavalvontaisen käytön myös toimipisteiden virallisten aukioloaikojen ulkopuolella. Vastuukysymyksistä sovitaan yksityiskohtaisesti vuokrasopimusten yhteydessä.

Työryhmässä todettiin, että nykyinen rakennuskanta ei kaikilta osin sovellu parhaalla mahdollisella tavalla ilta- ja vapaa-ajan käyttötarpeisiin. Isoissa tiloissa olisi tärkeä pystyä rajoittamaan kulkua rakennuksen sisällä mahdollistaen pääsy vain varauksen kohteena olevan tilaan. Uusien tilojen suunnittelussa onkin nykyisin yhä enemmän pyritty huomioimaan ilta- ja vapaa-ajan käyttäjin tarpeet.

Varhaiskasvatusvirastossa, kirjastossa ja opetusvirastossa uusia tiloja suunnitellaan myös yhteiskäytön näkökulmasta. Olisi tärkeää kehittää myös sähköiseen kulunvalvontaan ja lukitusjärjestelmiin uudenlaisia ratkaisuja omavalvontaisen tilankäytön mahdollistamiseksi.

Työryhmä totesi, että, olisi tärkeää myös tarkastella kaupungin myöntämiä tilojen vuokraukseen kohdentuvia avustuksia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden myöntämistä järjestöavustuksista (vuonna 2016 6,98 miljoonaa) kohdentuu karkeasti arvioiden n. 50 % tilakuluihin. Kulttuurikeskus on selvittämässä syksyn aikana omalta osaltaan tilatuen laajuutta avustuksissaan. Työryhmä arvioi, että kaupungin tilojen maksuttoman käytön lisäämisellä voitaisiin vähentää tilojen vuokraamiseen kohdentuvia avustuksia. Tilavuokrien sijaan avustuksia voitaisiin kohdentaa enemmän varsinaiseen toimintaan. Tämä lisäisi avustusten vaikuttavuutta ja mahdollisuuksia varsinaisen toiminnan laajentamiseen ja kehittämiseen.

Työryhmä havaitsi, että virastoilta puuttuvat myös yhtenäiset ja systemaattiset tavat seurata ilta- ja vapaa-ajankäytön laajuutta ja laatua. Lisäksi maksullisen ja maksuttoman ilta- ja vapaa-ajankäytön osalta ei ole saatavilla yhtenäisistä ja vertailukelpoista tietoa eikä myöskään yhteiskäytön kuluista ja tuotoista.

Luotettavan tieto- ja tilastotuotannon merkitys on kaupungin strategisen suunnittelun kannalta olennainen toiminto. Yhtenäistä tiedontuotantoa tarvitaan myös tilojen käytön osalta, jotta voidaan kohdentaa resursseja ja kehittää toimintaa tarkoituksenmukaisesti.

Alueellisen asukas- ja yhteisöyhteistyön osalta havaittiin, että yhteistyöltä, niin hallintokuntien keskinäiseltä kuin kaupungin ja asukkaiden ja eri toimijayhteisöjenkin välisestä yhteistyöstä, puuttuvat selkeät rakenteet, ohjeistus, prosessit ja pelisäännöt. Kaupungin työntekijöiden osalta yhteistyö perustuu toisinaan yksittäisen työntekijän omaan innokkuuteen ja sattumanvaraisuuteen organisaation tahtotilan ja suunnitelmallisen toiminnan sijaan.

Asukasyhteistyössä havaittiin tasapuolisuuden vaatimuksen merkityksellisyys suhteessa eri toimijoihin. Kaupungin palveluiden ja tilojen tulee olla kaikkien käytettävissä. Alueellisessa yhteistyössä vahvat ryhmittymät voivat vallata jonkin tilan sekä fyysisesti että henkisesti. Tästä voi olla seurauksena muiden ryhmien ulkopuolelle jättäytyminen.

Asukas- ja yhteisöyhteistyön ja kumppanuuksien hyötyinä nähtiin mahdollisuus tuottaa paremmin saavutettavia ja löydettäviä, entistä asiakaslähtöisempiä sekä moninaisempia matalan kynnyksen palveluita. Yhteistyö ja kumppanuudet mahdollistavat sellaisten asioiden toteuttamisen, joita yksittäinen hallintokunta ei yksin pystyisi aikaansaamaan.

Yhteistyö nähtiin osana käyttäjälähtöistä palveluiden ja toimintojen kehittämistä, jonka avulla voidaan tavoittaa myös täysin uusia tai vaikeasti tavoitettavia asiakasryhmiä. Yhteistyön ja monialaisen kumppanuuden etuja ovat myös alueellisten toimintojen parempi koordinaatio sekä kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden parantuminen.

3.2. Työryhmän ehdotus

Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla työryhmän tehtävänä on ollut laatia ehdotus yhtenäisestä toimintamallista ja –periaatteista, miten kaupungin julkiset palvelutilat ja -toiminnot avataan nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa.

Työryhmän ehdotus toimintamalliksi ja periaatteiksi on laadittu yksi yhteinen Helsinki -periaatetta noudattaen mutta huomioiden hallintokuntien erityispiirteet. Työryhmän ehdotukset ja havaitsemat kehittämistarpeet ovat osittain yhtenevät (mm. omavalvontainen käyttö ja uudet tilaratkaisut, yhtenäinen viestintä ja varausjärjestelmät, strategiset kumppanuudet) myös Koulutilat käyttöön- pilotin loppuraportissa esitettyjen havaintojen ja jatkotoimenpiteiden kanssa.

Kaupungilla on tilojen yhteiskäyttömahdollisuuksiin vaikuttavia virastokohtaisia, virastojen toiminnasta ja tiloista johtuvia erityispiirteitä. Nämä on pyritty huomiomaan laatimalla yhtenäisestä toimintamallista ja –periaatteista riittävän yleisluontoiset.

Yhtenäisen toimintamallin- ja periaatteiden yhdistävä tekijä on ajatus avoimesta ja osallistavasta Helsingistä, joka mahdollistuu entistä paremmin läpinäkyvien ja yhdenmukaisten menettelytapojen kautta yhteisöllisessä toiminnassa kaupunginosien toimivuuden, viihtyisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi. Kumppanuutta tarkastellaan strategisena valintana ja asukasosallisuuden, yhteisöllisyyden ja koko kaupungin edun näkökulmasta, ei niinkään virastojen asiakasryhmäkohtaisista tavoitteista käsin.

Yhtenäisen toimintamallin ja periaatteiden tavoitteena on lisätä yhteiskäyttötilojen ja yhteisöllisen toimintatavan alueellista kattavuutta, pysyvyyttä ja yhdenvertaisuutta eri kaupunginosien asukkaiden ja yhteisöjen kesken. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden kannalta on merkittävää, että yhteistyö ja palveluiden saatavuus ei henkilöidy vain joihinkin viranhaltijoihin. Lisäksi tavoitteena on edistää kaupungin tilojen käyttöasteen nostoa sekä luoda alueelliseen yhteistyöhön ja yhdessä tekemiselle selkeää, tunnistettavaa rakennetta ja pelisääntöjä.

Valmistelussa on huomioitu keväällä 2016 käynnistetty Helsingin uuden organisaation toimialoihin tukeutuvan osallisuus- ja vuorovaikutusmallin kehittämistyö ja tavoitteet.

Ehdotus yhtenäiseksi toimintamalliksi ja periaatteiksi julkisten palvelutilojen ja -toimintojen avaamiseksi nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa ja niihin liittyvät kehittämistarpeet:

Periaatteet ja toimintatavat	Kehittämistarpeet
Lähtökohtaisesti kaikki julkiset palvelutilat ovat kaupunkilaisten käytössä. Tilankäytön rajaamiselle täytyy olla erityiset perusteet.	<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan uusille toimialoille mahdollisimman yhtenevät uudet tilojen ulosluovutusperiaatteet. • Kehitetään entistä joustavampaa ja asiakaslähtoisempää hallintoa ja käytäntöjä tilojen varauskynnyksen madaltamiseksi ja innostamiseksi tilojen innovatiiviseen käyttöön.
Tilojen varaamiseen ja käyttöön liittyvät yhteinäiset viestintäkanavat ja tavat.	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään tilojen löydettävyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi varattavista olevista tiloista selkeä viestinnällinen kokonaisuus hel.fi- portaaliin. • Lisäksi hyödynnetään kaikilla toimialoilla/ palvelukokonaisuuksissa palvelukarttaa, josta on jo löydettävissä kaikki kaupungin julkiset palvelutilat.
Tilat näkyväksi ja varattavaksi kaupungin sähköisiin tilavarauksjärjestelmiin.	<ul style="list-style-type: none"> • Keskitetään mahdollisimman monien tilojen ja tarpeiston varaaminen sähköisiin varauspalveluihin. • Varaamo- järjestelmän käyttöönoton laajentaminen tehdään koordinoitusti liikunta- ja opetusviraston tilojen tilavarauksjärjestelmän kehittämistyön kanssa.
Yhtenäiset ja selkeät kriteerit maksulliselle ja maksuttomalle tilankäytölle.	<ul style="list-style-type: none"> • Määritellään yleishyödyllisen ja kaupallisen toiminnan kriteerit talousarvion noudattamishjeisiin. • Haetaan yhteinen linja tuntiveloitusten kriteereille ja hinnoittelulle. • Noudatetaan periaatetta tilojen jakamisesta tasavertaisesti ja tasapuolisesti.
Yhtenäiset ja selkeät periaatteet omavalvontaiseen käyttöön.	<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään tilojen sallimissa reunaehdoissa omavalvontaan perustuvaa ilta- ja vapaa-ajankäyttöä. • Selvitetään mahdollisuuksia kehittää ja lisätä tilojen sähköistä lukitusta- ja kulunvalvontaa ja huomioidaan niiden käytettävyyttä asukas- ja yhteisöyhteistyössä.
Yhtenäiset ja selkeät tieto- ja tilastotuotannon tavat.	<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan yhtenäiset seuranta- ja tilastointitavat tilojen ilta- ja vapaa-ajankäytön seuraamiseksi.
Tunnetut ja tiedossa olevat yhteistyön ja viestinnän rakenteet.	<ul style="list-style-type: none"> • Luodaan kaupungin uuteen osallisuus- ja vuorovaikutusmalliin kytkeytyvät alueelliset yhteistyö- ja viestintärakenteet edistämään ja mahdollistamaan toimialojen ja asukastoimijoiden keskinäistä vuoropuhelua ja yhteistoimintaa.
Tavoitteellinen ja strateginen kumppanuus yhteistyön perusteina. Kaupunki on aktiivinen,	<ul style="list-style-type: none"> • Huomioidaan asukasyhteistyö ja kumppanuudet osana strategista tavoitetta kaupunginosien asukaslähtöisenä ja yhteisöllisenä kehittämisenä sekä osallisuuden edistämisenä.

<p>luotettava ja sitoutunut kumppani vuoropuhelun ja tiedonkulun lisäämiseksi, tilojen yhteiskäytön tehostamiseksi sekä tapahtumien ja palveluiden yhdessä järjestämiseksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan ja selkiytetään toimialoille kumppanuuden tavoitteita ja suosituksia sidosryhmäyhteistyön, asukasyhteistyön ja tilojen yhteishallintakäytäntöjen osalta. • Huomioidaan sektorikohtaisen asioiden tarkastelun rinnalla myös paikkaperustaisuus ja alueelliset näkökulmat ja niistä seuraavat erityistarpeet. • Helpotetaan ja tuetaan asukaslähtöisten, ei-maksullisten tapahtumien järjestämistä.
--	---

16.12.2015

Kaupunginjohtaja/J

L i i t e 1 .

Työryhmään nimetyt

86 §

Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena -kokeiluhankkeen päättymisen ja työryhmän asettaminen jatkovalmistelua varten

HEL 2014-005555 T 00 01 04 00

Päätös

Vs. kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä merkitä Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena -kokeiluhankkeen loppuraportin tiedoksi ja todeta kokeiluhankkeen päättyneeksi.

Samalla vs. kaupunginjohtaja päätti asettaa jatkovalmistelua varten työryhmän seuraavasti:

Työryhmän nimi on Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmä.

Työryhmän tehtävänä on laatia 31.5.2016 mennessä em. kokeiluhankkeesta saatujen kokemusten pohjalta ehdotuksen yhtenäisestä toimintamallista ja -periaatteista, miten kaupungin julkiset palvelutilat ja -toiminnot avataan nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa.

Työryhmän puheenjohtajana toimii vuorovaikutuspäällikkö Johanna Seppälä kaupunginkansliasta.

Työryhmän jäseniksi nimetään:

- apulaisjohtaja Saara Ihamäki, kaupunginkirjasto
- toimistopäällikkö Hanna Linna, varhaiskasvatusvirasto
- toimistopäällikkö Sirpa Juuri, varhaiskasvatusvirasto
- suunnittelija Ari Tolvanen, kulttuurikeskus
- osastopäällikkö Hannu-Pekka Polttila, nuorisosiainkeskus
- 6sastopäällikkö Kirsti Laine, liikuntavirasto
- erityissuunnittelija Pirkko Excell, sosiaali- ja terveysvirasto
- perusopetuslinjan aluepäällikkö Taina Tervonen, opetusvirasto
- projektipäällikkö Tero Santaoja, kaupunkisuunnitteluvirasto

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Y-tunnus	Tilinro
PL 1	Pohjoisesplanadi 11-13	+358 9 310 1641		800012-62637

16.12.2015

Kaupunginjohtaja/J

-
- kaupunginsihteeri Anja Vallittu, kaupunginkanslia
  - erityissuunnittelija Olli Lahtinen, kaupunginkanslia

Työryhmän sihteerinä toimii asukasyhteistyöpäällikkö Titta Reunanen kaupunginkansliasta.

Työryhmä voi kuulla työnsä aikana tarpeellisiksi katsomiaan asiantuntijoita.

Työryhmän määräaika päättyy 31.5.2016.

Työryhmän on toiminnassaan noudatettava kaupunginhallituksen 10.5.2010 antamaa ohjetta tilapäisistä toimielimistä.

Päätöksen perustelut

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä (14.5.2014, § 50) käynnistää kokeiluhankkeen, jossa Vallilan kaupunginosakirjasto toimii alueensa asukkaiden toiminnan tukijana ja asukkaiden omatoimipisteenä.

Kokeiluhankkeen loppuraportti on tämän asian liitteenä.

Kaupunginkirjasto on em. loppuraportin johtopäätöksenä esittänyt oman toimintansa kehittämisen lisäksi kaupungin virastojen välisten prosessien selkiyttämistä ja asukas-toiminnan tuen resursoinnin selvittämistä.

Työryhmän toimeksianto sisältää nykyisten kaupungin julkisten palvelutilojen ja -toimintojen lisäksi myös virtuaaliset tilat kuten erilaiset foorumit ja keskustelualustat. Tarkoituksena on, että ehdotettu Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmä hyödyntää toiminnassaan myös tähän mennessä tehtyjen kokeilujen tuloksia. Lisäksi työryhmä toimii yhteistyössä Tilat avoimeksi -hankkeen kanssa ja ottaa huomioon kaupunginkanslian osallisuus ja neuvontayksikön käynnistämisen kehittämistyön.

Lisätiedot

Anja Vallittu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36046

anja.vallittu(a)hel.fi

Liitteet

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Y-tunnus	Tilinro
PL 1	Pohjoisesplanadi 11-13	+358 9 310 1641		800012-62637

16.12.2015

Kaupunginjohtaja/J

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Nimetyt henkilöt

Pöytäkirjanote on lähetetty asianosaiselle 22.12.2015. Kaupunginjohtaja/J